

NIE DAJ SIĘ OSZUKAĆ

PRZYGOTUJ SIĘ DO WYJAZDU

Podstawowe informacje dla osób wyjeżdżających do pracy za granicę

Warszawa 2012

ITAKA

Centrum Poszukiwań
Ludzi Zaginionych

zaginieni.pl

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1 DOKĄD CHCESZ WYJECHAĆ?	3
PRZEMYŚL TO.....	4
JĘZYK OBCY	4
ZAWÓD I WYKSZTAŁCENIE.....	6
WARUNKI ŻYCIA.....	6
PODSUMOWANIE	8
ROZDZIAŁ 2 JAKĄ PRACĘ CHCESZ WYKONYWAĆ?	10
RODZAJE PRACY.....	11
PRACA LEGALNA CZY „NA CZARNO”	12
GDZIE SZUKAĆ POMOCY?	14
PODSUMOWANIE	14
ROZDZIAŁ 3 AGENCJA POŚREDNICTWA PRACY	16
SPRAWDŹ AGENCJĘ POŚREDNICTWA PRACY	16
UMOWA Z POŚREDNIKIEM	17
NA CO UWAŻAĆ.....	19
PODSUMOWANIE	20
ROZDZIAŁ 4 PRACODAWCA	22
POZNAJ PROCEDURY	22
SPRAWDŹ PRACODAWCĘ	24
NA CO UWAŻAĆ.....	25
PODSUMOWANIE	26
ROZDZIAŁ 5 PRZYGOTOWANIA DO WYJAZDU I BEZPIECZEŃSTWO NA MIEJSCU	28
TRANSPORT	29
MIESZKANIE	29
ZABIERZ ZE SOBĄ	30
ZADBAJ O KONTAKT Z BLISKIMI	31
PODSUMOWANIE	32
ROZDZIAŁ 6 GDZIE SZUKAĆ POMOCY?	34
KŁOPOTY Z POŚREDNIKIEM	34
KŁOPOTY Z PRACODAWCĄ	34
POMOC KONSULA.....	35
PODSUMOWANIE	36
ROZDZIAŁ 7 JAK WROCIĆ DO KRAJU?	38
FORMALNOŚCI PRZED POWROTEM	38
PO POWROCIE	40
PODSUMOWANIE	42
KLUCZ DO ĆWICZEŃ	43

ROZDZIAŁ 1

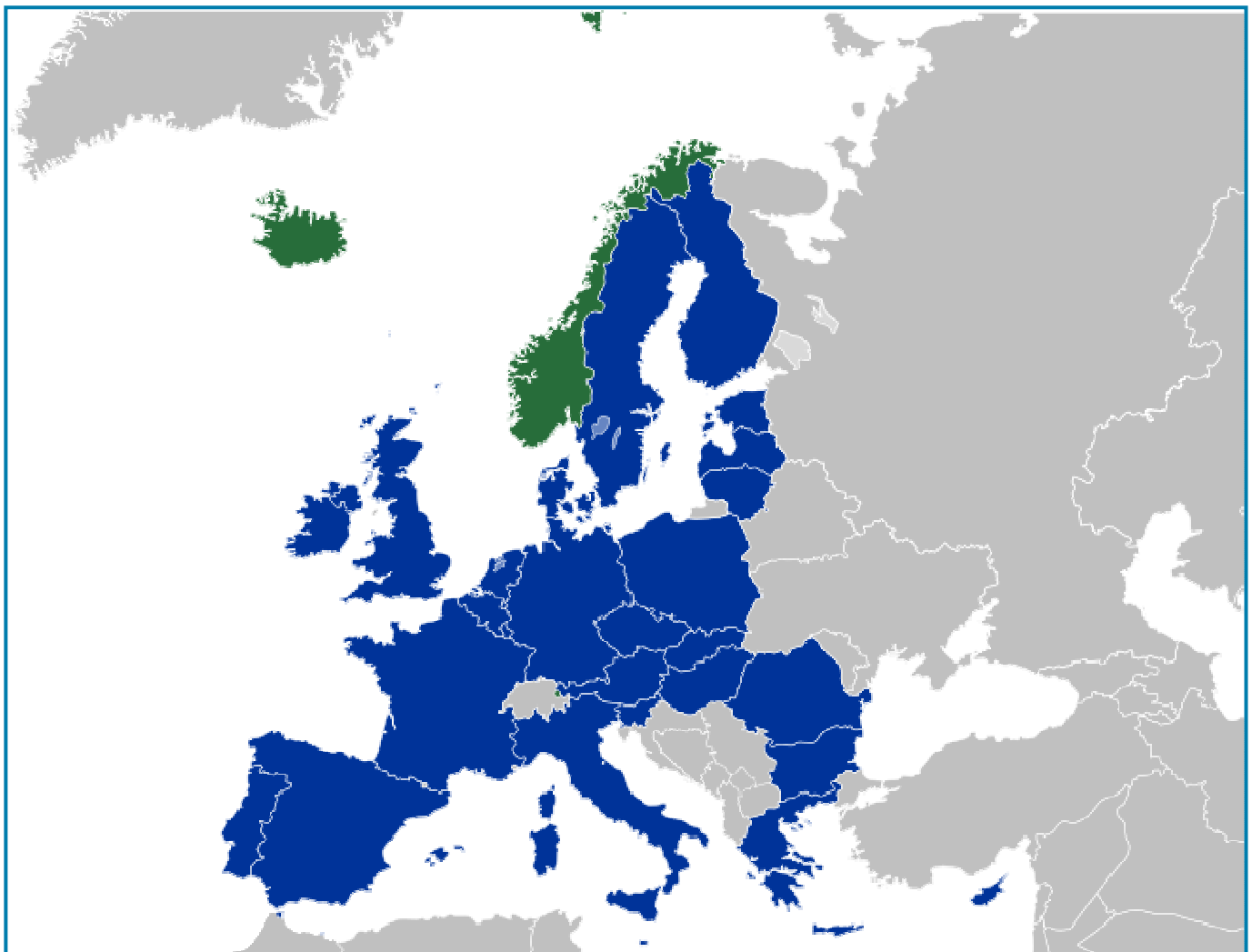
DOKĄD CHCESZ WYJECHAĆ?

Jeśli podjąłeś decyzję o wyjeździe do pracy za granicę, pewnie wiesz już, do którego kraju chciałbyś wyjechać. A może dopiero myślisz o wyjeździe i zastanawiasz się, który kraj byłby najlepszy.

Niezależnie od tego, w której z tych dwóch sytuacji się znajdujesz, informacje zawarte w tej lekcji mogą być dla Ciebie przydatne.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- Jakie czynniki brać pod uwagę wybierając kraj wyjazdu;
- Gdzie szukać przydatnych informacji o kraju, do którego chcesz wyjechać;
- Na co zwrócić szczególną uwagę;
- Jak ocenić swoje kompetencje językowe;
- Których błędów unikać.

- Kraje należące do Unii Europejskiej
- Kraje należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego

PRZEMYŚL TO

Jeśli już podjąłeś decyzję o wyjeździe do pracy za granicę, ale jeszcze nie wiesz, który kraj wybrać, dokładnie to przemyśl.

Poniżej znajdziesz kilka zagadnień. Gdy je spokojnie przeanalizujesz będzie Ci łatwiej wybrać kraj wyjazdu.

- Jakie masz oczekiwania wobec przyszłej pracy? Chcesz wyjechać na stałe czy tylko na kilka tygodni, miesięcy?
- Chcesz wyjechać samemu czy z rodziną?
- Planujesz wyjazd do kraju znajdującego się w obrębie Unii Europejskiej czy innego?
- Wiesz, jaką pracę chciałbyś wykonywać? Chcesz pozostać w swoim zawodzie czy chcesz podjąć jakąkolwiek pracę?
- Jak często chcesz przyjeżdżać do Polski w odwiedziny?
- Czy masz rodzinę, bliskich znajomych za granicą, którzy mogą Ci doradzić przy wyborze kraju lub pomóc na miejscu?

Znajdź jak najwięcej informacji o kraju, do którego chciałbyś wyjechać:

- Popytaj rodzinę i znajomych;
- Poszukaj informacji w internecie, na forach internetowych;
- Jeśli wyjeżdżasz do pracy z pośrednikiem sprawdź czy nie prowadzi szkoleń z podstawowej wiedzy o danym kraju;
- Ogólne informacje na temat każdego kraju świata znajdziesz tu: **Polak za granicą** <http://poradnik.poland.gov.pl/> lub **EURES** www.eures.praca.gov.pl/;
- Oglądaj programy informacyjne, by znać bieżącą sytuację danego kraju.

JĘZYK OBCY

To, czy znasz jakikolwiek język obcy i w jakim stopniu, jest bardzo ważne przy wyborze kraju wyjazdu. Znajomość choćby podstawowych zwrotów nie tylko może ułatwić codzienne funkcjonowanie, ale też może mieć decydujące znaczenie przy poszukiwaniu pracy.

W Unii Europejskiej powszechnie stosowany jest 6-stopniowy system oceny znajomości języka obcego (CEFR, Common European Framework of Reference). Obejmuje on 6 poziomów znajomości języka, na każdym poziomie oceniane są takie umiejętności jak: mówienie, słuchanie, czytanie i pisanie.

System CEFR opracowano dla 30 języków, dlatego możesz go użyć do ocenienia swych kompetencji językowych nie tylko z języka angielskiego, ale też niemieckiego, rosyjskiego i wielu innych.

Poziomy znajomości języka wg CEFR:

<p>A1 Całkiem początkujący</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozumie i potrafi stosować potoczne wyrażenia i bardzo proste wypowiedzi dotyczące konkretnych potrzeb życia codziennego. Potrafi formułować pytania z zakresu życia prywatnego, dotyczącego np.: miejsca, w którym mieszka, ludzi, których zna i rzeczy, które posiada oraz odpowiadać na tego typu pytania. Potrafi przedstawić siebie i innych. Potrafi prowadzić prostą rozmowę pod warunkiem, że rozmówca mówi wolno, zrozumiale i jest gotowy do pomocy. 	<p>A2 Początkujący</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia w zakresie tematów związanych z życiem codziennym (na przykład podstawowe informacje dotyczące osoby rozmówcy i jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Potrafi porozumiewać się w rutynowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych, wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i typowe. Potrafi w prosty sposób opisywać swoje pochodzenie i otoczenie, w którym żyje, a także poruszać sprawy związane z najważniejszymi potrzebami życia codziennego.
<p>B1 Podstawowy</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w jasnych, standardowych wypowiedziach, które dotyczą znanych jej spraw i zdarzeń typowych dla pracy, szkoły, czasu wolnego itd. Potrafi radzić sobie w większości sytuacji komunikacyjnych, które mogą zdarzyć się w czasie podróży w regionie, gdzie mówi się danym językiem. Potrafi tworzyć proste, spójne wypowiedzi ustne lub pisemne na tematy, które są jej znane bądź ją interesują. Potrafi opisywać doświadczenia, zdarzenia, nadzieje, marzenia i zamierzenia, krótko uzasadniając bądź wyjaśniając swoje opinie i plany. 	<p>B2 Średniozaawansowany</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne, łącznie z rozumieniem dyskusji na tematy techniczne z zakresu jej specjalności. Potrafi - w szerokim zakresie tematów - formułować przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne i pisemne, a także wyjaśniać swoje stanowisko w sprawach będących przedmiotem dyskusji, rozważając wady i zalety różnych rozwiązań.
<p>C1 Zaawansowany</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozumie szeroki zakres trudnych tekstów, dostrzegając także znaczenia ukryte, wyrażone pośrednio. Potrafi wypowiadać się płynnie, spontanicznie, bez większego trudu znajdując właściwe sformułowania. Swobodnie posługuje się językiem w kontaktach towarzyskich i społecznych, edukacyjnych bądź zawodowych. Potrafi formułować jasne, dobrze zbudowane, szczegółowe, dotyczące złożonych problemów, wypowiedzi ustne lub pisemne. 	<p>C2 Biegly</p> <ul style="list-style-type: none"> Osoba posługująca się językiem na tym poziomie może z łatwością zrozumieć praktycznie wszystko, co usłyszy lub przeczyta. Potrafi streszczać informacje pochodzące z różnych źródeł pisanych lub mówionych, w spójny sposób odtwarzając zawarte w nich tezy i wyjaśnienia. Potrafi wyrażać swoje myśli płynnie, spontanicznie i precyzyjnie, subtelnie różnicując odcienie znaczeniowe nawet w bardziej złożonych wypowiedziach.

ZAWÓD I WYKSZTAŁCENIE

Jeśli wiesz dokładnie, który zawód chciałbyś wykonywać za granicą, sprawdź, w których krajach miałbyś na to największe możliwości.

Sprawdź:

- **uznawalność dyplomów ukończenia szkół**

W UE nie ma automatycznego uznawania dyplomów akademickich. Dlatego może się okazać konieczne przejście krajowej procedury w celu uznania Twojego stopnia naukowego lub dyplomu akademickiego w innym kraju UE, jeżeli chcesz tam kontynuować naukę.

- **wymagane dokumenty poświadczające Twoje kompetencje**

Prawo jazdy wydane przez państwo członkowskie Unii Europejskiej, państwo członkowskie EFTA lub Szwajcarię uprawnia do kierowania pojazdami na terytorium Polski przez cały okres jego ważności.

- **wymagane pozwolenia i formalności do podjęcia legalnej pracy na danym rynku**

Obywatele Polski nie potrzebują pozwolenia o pracę oraz pozwolenia na pobyt w krajach należących do Unii Europejskiej, objętych Europejskim Obszarem Gospodarczym oraz Szwajcarii.

- **stawki wynagrodzeń dla danego zawodu w poszczególnych krajach**

Wiele cennych informacji znajdziesz na stronie EURES <http://www.eures.praca.gov.pl>.

WARUNKI ŻYCIA

Wybierając kraj wyjazdu, oprócz możliwości zdobycia legalnej i dobrze płatnej pracy, koniecznie weź pod uwagę koszty i warunki życia w danym państwie.

koszty zakwaterowania

Sprawdź, jakie są przeciętne koszty wynajmu domu, mieszkania czy pokoju. Pamiętaj, że mogą się one znacząco różnić w zależności od regionu kraju i wielkości miasta. W większych miastach, w bogatszych regionach kraju, koszty zakwaterowania są zazwyczaj wyższe niż w miejscowościach mniejszych.

wysokość opłat

Oblicz ile będziesz płacił za prąd, gaz, wodę, telefon stacjonarny, dostęp do internetu czy telewizji. Rachunki za te usługi mogą pochłonąć znaczną część Twojej wypłaty, dlatego warto policzyć te koszty wcześniej i być może zdecydować się na tańsze miejsce, poszukać lepiej płatnej pracy lub zrezygnować z niektórych usług, jak telewizja czy telefon stacjonarny.

ceny podstawowych produktów

Mieszkając dłużej w danym kraju, będziesz musiał kupować wiele produktów codziennego użytku, dlatego warto sprawdzić ceny podstawowych produktów żywnościowych, jak chleb, wędlina, masło, artykułów gospodarstwa domowego, kosmetyków i ubrań.

warunki socjalne

W każdym kraju obowiązują inne przepisy w zakresie wypłacania zasiłku po utracie pracy czy też zasiłków wychowawczych. Sprawdź dokładnie przepisy kraju, do którego wyjeżdżasz, szczególnie gdy zabierasz ze sobą rodzinę. Pomoże to lepiej zaplanować wydatki.

ubezpieczenie zdrowotne

Konieczne sprawdź, jakie są warunki korzystania z publicznej opieki zdrowotnej w danym kraju. W przypadku państw należących do Unii Europejskiej możesz korzystać z opieki zdrowotnej na podstawie Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego. Pamiętaj jednak, że EKUZ nie jest wydawane na stałe i obejmuje tylko nagłe zachorowania.

EKUZ dowiedz się więcej (<http://www.nfz.gov.pl/ue/index.php?katnr=5&dzialnr=6&artnr=1815>)

Pani Marzena

Pani Marzena poznała w Polsce mężczyznę z Rumunii i wyjechała z nim do jego rodzinnego kraju. Rodzinie nie przekazała żadnych informacji, nie poinformowała jak nazywa się mężczyzna i do której miejscowości jadą. Powiedziała tylko, że obydwójce będą pracować w jednym z nadmorskich kurortów.

Wyjeżdżając, pani Marzena zostawiła kilkuletnie dziecko pod opieką swojej mamy. Przez kolejne dni i tygodnie nie kontaktowała się jednak z nikim z rodziny ani znajomych. To zaniepokoiło mamę pani Marzeny, która zgłosiła zaginięcie w lokalnym komisariacie i do Fundacji ITAKA.

Po otrzymaniu wszystkich niezbędnych dokumentów, pracownicy Fundacji podjęli działania poszukiwawcze, kontaktując się między innymi z polskim konsulem w Bukareszcie. Po kilku dniach okazało się, że zaginiona została wylegitymowana przez lokalną policję, a następnie odwieziona do ośrodka pomagającego ofiarom handlu ludźmi.

ITAKA natychmiast poinformowała mamę zaginionej, że córka jest już bezpieczna. Mama Pani Marzeny obawiała się jednak, że nie będzie w stanie sfinansować jej powrotu do kraju. Fundacja ITAKA pośredniczyła w kontakcie między matką, konsulem i samą zaginioną. Pobyt pani Marzeny w Rumunii przedłużył się w związku z wyjaśnieniami, które musiała złożyć w prokuraturze. Na szczęście, udało się w końcu zorganizować jej bezpieczny powrót do kraju. Z lotniska odebrała panią Marzenę mama i wspólnie wróciły do ich rodzinnej miejscowości.

PODSUMOWANIE

Wybór kraju wyjazdu może być decydujący dla Twojego bezpieczeństwa w pracy. Najważniejsze czynniki, które powinieneś wziąć pod uwagę wybierając kraj wyjazdu to:

■ Czas wyjazdu

Wyjeżdżając na krócej często godzimy się na gorsze warunki zakwaterowania i cięższą pracę. Przed podjęciem decyzji o pozostaniu na stałe w danym kraju warto sprawdzić, jakie są koszty codziennego życia i znalezienia innej pracy, gdybyśmy chcieli zmienić pracodawcę.

■ Rodzina

Przygotowania do wyjazdu i jego organizacja różnią się znacząco w zależności od tego czy wyjeżdżamy samemu czy z całą rodziną. W tym drugim przypadku musimy wziąć pod uwagę m.in. szanse znalezienia pracy przez partnera/partnerkę czy też możliwość posłania dzieci do przedszkola/szkoły.

■ Informacje o kraju

Przed ostateczną decyzją zdobądź jak najwięcej informacji o kraju, do którego chcesz wyjechać. Poszukaj wiadomości w internecie, popytaj rodzinę i znajomych.

■ Znajomość języka

Wybierając kraj, weź pod uwagę znajomość języka tego kraju. Operowanie przynajmniej podstawowymi zwrotami ułatwi Ci codzienne funkcjonowanie. Jeśli znasz język lepiej, masz szansę na znalezienie lepszej pracy.

■ Rodzaj pracy

Jeśli wiesz, jaki zawód chciałbyś wykonywać sprawdź warunki zatrudnienia i wysokość wynagrodzenia dla tej grupy zawodowej w danym kraju. Pamiętaj, że do wykonywania niektórych zawodów wymagane są dodatkowe kwalifikacje.

■ Warunki życia

Bardzo ważne dla Twojego komfortu pracy i życia za granicą są koszty życia w danym kraju oraz zakres i poziom opieki zdrowotnej i socjalnej. Dowiedz się przed wyjazdem, czego możesz spodziewać się na miejscu.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

1. Które kraje europejskie nie należą do Unii Europejskiej:

- a) Norwegia, Lichtenstein, Szwajcaria.
- b) Szwecja, Islandia, Finlandia.
- c) Holandia, Cypr, Portugalia.

2. Znajomość języka na poziomie A2 to znajomość:

- a) Początkująca
- b) Średniozaawansowana
- c) Biegła

3. Dla Polaków praca we wszystkich krajach Unii Europejskiej jest:

- a) Legalna i nie wymaga żadnego pozwolenia.
- b) Legalna, ale w przypadku niektórych zawodów wymagane jest dodatkowe pozwolenie.
- c) Nie legalna, wymagane jest dodatkowe pozwolenie o pracę.

4. Żeby zamieszkać na stałe w innym kraju Unii Europejskiej:

- a) Nie muszą dopełniać żadnych formalności.
- b) Muszę dopełnić formalności, są one jednakowe dla wszystkich krajów Unii Europejskiej.
- c) Muszę dopełnić określonych formalności, są one różne w zależności od kraju.

5. Aby kierować autem w innym kraju UE:

- a) Wystarczy, że będę miał ze sobą polskie prawo jazdy.
- b) Muszę zrobić prawo jazdy międzynarodowe.
- c) Muszę wyrobić dokument w kraju, do którego wyjeżdżam.

ROZDZIAŁ 2

JAKĄ PRACĘ CHCESZ WYKONYWAĆ?

Wbrew pozorom decyzja o wyborze pracy, którą będziesz wykonywać, nie jest oczywista i przy jej podejmowaniu powinieneś wziąć pod uwagę wiele różnych czynników.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- Jakiego rodzaju pracy masz do wyboru decydując się na emigrację zarobkową;
- Jakiego rodzaju czynników wziąć pod uwagę przy wyborze pracy;
- Na co zwrócić uwagę, by mieć pewność, że dana praca będzie Cię satysfakcjonowała;
- Dlaczego nie warto podejmować pracy „na czarno”;
- Gdzie szukać ofert legalnego zatrudnienia.

Edward i Jerzy

Dwaj bracia, Edward i Jerzy, wyjechali do pracy do Niemiec. Wyjechali busem, w dziesięcioosobowej grupie. Mieli wrócić po tygodniu. Kiedy się nie pojawili, rodzina rozpoczęła poszukiwania i zaalarmowała Itakę.

Rodzina nie wiedziała, gdzie szukać zaginionych. Bracia nie powiedzieli, do jakiej miejscowości się wybierają, rodzina nie wiedziała też, kto rekrutował ich do pracy i jaka to miała być praca. Sytuację pogarszał fakt, że bracia nie znali niemieckiego, ani nie mieli pozwolenia na pracę. Nie wzięli też ze sobą numerów telefonów do konsulatu, ani do nikogo, kto w razie problemów mógłby im pomóc na miejscu.

Po kilku tygodniach dwie osoby z grupy wróciły do Polski. Okazało się, były one przetrzymywane pracowały za darmo po 12 godzin. Powiedziały, że pozostali są zmuszani przez Romów do pracy i brania kredytów, ale nadal nie było wiadomo, dokąd grupa została wywieziona. Według informacji od mężczyzny, którym udało się uciec, grupa została rozdzielona, a bracia trafili do obozu pracy. Gdy do kraju dotarł kolejny kolega zaginionych, któremu udało się wyrwać z miejsca, gdzie był uwięziony, pojawiły się kolejne informacje. Okazało się, że Polacy przetrzymywani są jakieś 100-200 km za Berlinem. Są zastraszeni, boją się zeznawać przeciwko Romom, którzy ich więżą i zmuszają do pracy. Ustalenie dokładnego miejsca pobytu uwięzionych jest trudne, ponieważ są oni przewożeni busami nocą, tak żeby trudno było się zorientować, do jakiej miejscowości trafiają.

ITAKA poszukiwała zaginionych na terenie Niemiec. W polskich sklepach zawisły plakaty, a komunikaty o zaginięciu zostały opublikowane w mediach polonijnych. Nagłośnienie sprawy pomogło. Szajka przetrzymująca braci przestraszyła się i wypuściła Edwarda i Jerzego.

RODZAJE PRACY

Podjmując decyzję o emigracji zarobkowej musisz zastanowić się, jaką pracę chciałbyś i mógłbyś wykonywać.

Od tego na jak długo chcesz i możesz wyjechać, będzie zależało, który rodzaj pracy powinieneś wybrać.

Zawód wyuczony czy nabyty?

Decydując się na emigrację zarobkową za granicę możesz szukać pracy podobnej do tej, którą wykonywałeś w kraju. Możesz też szukać pracy zupełnie innej, której dotychczas nie wykonywałeś, ale masz odpowiednie wykształcenie, kompetencje lub też możesz je szybko nabyć.

- Spisz swoje dotychczasowe doświadczenia zawodowe: zbierz dokumenty, dyplomy, certyfikaty, świadectwa ukończonych kursów.
- Zrób bilans kompetencji, zbierz wszystkie dyplomy ukończonych szkół, kursów, szkoleń.
- Sprawdź wynagrodzenie dla danego zawodu w danym kraju, być może warto się przekwalifikować przed wyjazdem.

Praca stała czy sezonowa, umysłowa czy fizyczna?

Praca sezonowa	Praca stała
<ul style="list-style-type: none"> ■ Praca na krótki okres, od kilku tygodni do kilku miesięcy; ■ Gdy nie możesz zabrać ze sobą całej rodziny, nie chcesz na stałe wyprowadzać się z kraju, a zależy Ci na zarobieniu dodatkowych pieniędzy; ■ Zazwyczaj jest to praca fizyczna; ■ Często po nawiązaniu satysfakcjonującej współpracy pracownicy przez wiele lat wracają do tego samego pracodawcy, na prace sezonowe; ■ Może to być praca np. jako opiekun dzieci lub osób starszych, przy zbiorze owoców, na budowie.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Praca długoterminowa, na czas nieokreślony; ■ Gdy chcesz wyjechać na stałe z kraju, osiedlić się w innym państwie; ■ Może to być zarówno praca fizyczna, jak i umysłowa.
Praca fizyczna	Praca umysłowa
<ul style="list-style-type: none"> ■ Pracę fizyczną łatwiej znaleźć niż pracę umysłową. ■ W wielu przypadkach nie jest wymagana znajomość języka kraju, w którym praca jest oferowana, bądź wystarczy bardzo podstawowa znajomość języka. ■ Jest wiele ofert dla osób bez specjalistycznych kwalifikacji. ■ W wielu przypadkach wystarczy posiadać wykształcenie średnie.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Praktycznie zawsze konieczna jest dobra znajomość języka danego kraju. ■ Przeważnie wymagane jest wykształcenie wyższe. ■ Często oczekuje się dodatkowych kwalifikacji. ■ Jest ją trudniej znaleźć, bo musimy konkurować z rodowitymi mieszkańcami danego kraju.

Podjęcie legalnej pracy jest podstawową Twojego bezpieczeństwa.

Nigdy nie podejmuj pracy „na czarno”.

Dlaczego praca „na czarno” nie opłaca się?

- Jeżeli nie podpisałeś umowy, to nie masz pewności, że dostaniesz wynagrodzenie. Nieuczciwy pracodawca może zaprzeczyć temu, że u niego pracowałeś. Może też zniknąć z pieniędzmi. Teoretycznie możesz dochodzić swoich praw w sądzie, ale nie mając umowy lub świadków, jest mało prawdopodobne, że uda Ci się wygrać sprawę.
- Nikt nie opłaca składek na ubezpieczenie emerytalne, dlatego nie dostaniesz w przyszłości emerytury lub będzie ona bardzo niska.
- Czas pracy „na czarno” nie jest udokumentowany, dlatego nie liczy się jako staż pracy, np. do wymiaru urlopu.
- Nikt nie opłaca składek na ubezpieczenie zdrowotne i chorobowe. Gdy zachorujesz nie będziesz mógł skorzystać z publicznej, bezpłatnej opieki zdrowotnej. Nie dostaniesz też wypłaty za okres choroby.
- Nikt nie opłaca składek na ubezpieczenie wypadkowe. Jeśli trafisz do szpitala w wyniku wypadku, otrzymasz rachunek za leczenie. Może to być nawet kilka-kilkanaście tysięcy złotych.
- Nie masz żadnych szans na otrzymanie jakichkolwiek świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (podobnie jak twoja rodzina);
- Nie możesz przedstawić zaświadczenia z pracy o wysokości zarobków i rodzaju zawartej umowy, a wtedy tracisz możliwość, uzyskania kredytu, zakupów ratalnych, itp.

Wiele osób pracując nielegalnie, w przypadku poważnych problemów z pracodawcą boi się zawiadomić policję z obawy przed konsekwencjami.

PRAWDA CZY FAŁSZ

1. Wyjazd w ciemno to dobry pomysł, jest wiele krajów, w których bez problemu można znaleźć pracę na miejscu.

☐ Prawda

☐ Fałsz

2. Lepiej podjąć pracę „na czarno”, bo wtedy więcej zarobię.

☐ Prawda

☐ Fałsz

3. Przed podjęciem ostatecznej decyzji o emigracji na stałe warto na początek podjąć pracę krótkookresową.

☐ Prawda

☐ Fałsz

4. Nawet jeśli wyjeżdżam do kraju Unii Europejskiej i chcę tam wykonywać ten sam zawód co w Polsce, muszę sprawdzić czy nie są wymagane dodatkowe kwalifikacje.

☐ Prawda

☐ Fałsz

5. Jeśli wyjeżdżam do pracy za granicę to mogę liczyć tylko na pracę fizyczną.

☐ Prawda

☐ Fałsz

GDZIE SZUKAĆ POMOCY?

Jeśli zdecydowałeś się na wyjazd do pracy za granicę, nie musisz jechać „w ciemno”. Warto poszukać pracy wcześniej, jeszcze będąc w Polsce.

SPRAWDŹ

- **EURES - Europejskie Służby Zatrudnienia**

przejdź do strony (<http://www.eures.praca.gov.pl/>)

Sieć współpracy publicznych służb zatrudnienia i ich partnerów na rynku pracy w krajach Unii Europejskiej oraz Norwegii, Islandii, Liechtensteinie i Szwajcarii.

Zawiera oferty pracy od sprawdzonych pracodawców i pośredników.

- **KRAZ - Krajowy Rejestr Agencji Zatrudnienia**

przejdź do strony (<http://www.kraz.praca.gov.pl/StronaGlowna.aspx>)

Zawiera wykaz czynnych, zarejestrowanych agencji pracy w Polsce. Możesz skorzystać z listy, aby znaleźć pośrednika. Jeśli już wybrałeś agencję pracy, sprawdź czy jest na tej liście. Uchroni Cię to przed korzystaniem z usług nielegalnej agencji.

PAMIĘTAJ

- Stosuj się do wymagań rekrutacyjnych agencji pośrednictwa pracy (liczba CV, tłumaczenia, czy wymagane są wersje elektroniczne lub kopie dokumentów potwierdzających kwalifikacje). Dowiesz się o nich przez telefon lub znajdziesz je na stronach internetowych agencji.

- Niektórzy pracodawcy wymagają przetłumaczonych dokumentów potwierdzających zdobyte umiejętności i posiadane kwalifikacje. Porównaj koszty tłumaczenia tych dokumentów, nie korzystaj z pierwszej, lepszej propozycji.

PODSUMOWANIE

Decydując się na konkretną pracę za granicą warto wziąć pod uwagę wiele czynników.

- **Zawsze podejmuj legalną pracę.** W razie jakichkolwiek problemów będzie Ci łatwiej dojść swoich praw, legalne zatrudnienie to także ubezpieczenie społeczne i świadczenia socjalne, które będą Ci przysługiwały w razie utraty pracy.
- Wyjeżdżając do pracy za granicę możesz **podjąć pracę stałą lub sezonową**. Zastanów się czy chcesz od razu wyjeżdżać na stałe, szczególnie gdy Twoja rodzina nie może jechać z Tobą. Może warto najpierw podjąć pracę sezonową, na kilka miesięcy by przekonać się czy rzeczywiście chcemy wyjechać na dłużej.
- Wiele osób wyjeżdżając do pracy za granicę podejmuje pracę fizyczną, nawet jeśli w Polsce pracowały umysłowo. Wynika to z faktu, że taką pracę łatwiej znaleźć i często wymaga ona jedynie podstawowej znajomości języka. Przed ostateczną decyzją o rodzaju pracy, jaką będziesz wykonywać **dobrze przemyśl swoje oczekiwania i kompetencje**.
- Znajomość **języka kraju**, do którego wyjeżdżasz jest bardzo ważna. Jeśli znasz język obcy, zastanów się nad wyjazdem do kraju, w którym jest on używany lub wystarczający do podjęcia pracy.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

1. Aby znaleźć pracę za granicą najbezpieczniej:

- a) Pojechać do tego kraju i szukać pracy na miejscu.
- b) Szukać pracy będąc w Polsce, przez agencje pośrednictwa pracy.
- c) Załatwić pracę przez znajomych.

2. Gdy szukam pracy za granicą:

- a) Mogę wystać CV, referencje i inne wymagane dokumenty po polsku.
- b) Powinienem przetłumaczyć CV, referencje i inne dokumenty na język angielski.
- c) Powinienem dostarczyć dokumenty w język kraju, do którego aplikuję.

3. Praca sezonowa to:

- a) Praca w dowolnym zawodzie, może być zarówno fizyczna, jak i umysłowa, wykonywana w określonym przedziale czasu, związana ze zwiększonym zapotrzebowaniem na pracowników w danym okresie.
- b) Praca przy zbieraniu owoców, wykonywana tylko w okresie zbioru danych owoców np. truskawek w lecie.
- c) Jednorazowe zlecenie na konkretną usługę, po wykonaniu którego nie ma możliwości kontynuowania współpracy.

4. Praca umysłowa to:

- a) Praca naukowa w uczelni wyższej lub w laboratorium, przy prowadzeniu badań naukowych.
- b) Dowolna praca będąca przeciwieństwem pracy fizycznej.
- c) Praca wykonywana w biurze przy komputerze, zawsze jest to praca stała, a nie sezonowa.

5. Znajomość języka danego kraju jest niezbędna do:

- a) Uzyskania pozwolenia na pobyt i pracę.
- b) Do znalezienia pracy w specjalistycznych zawodach, jak lekarz czy prawnik.
- c) Do podjęcia jakiegokolwiek pracy, zarówno fizycznej, jak i umysłowej.

ROZDZIAŁ 3

AGENCJA POŚREDNICTWA PRACY

Wybór odpowiedniej agencji pośrednictwa pracy może mieć decydujące znaczenie dla Twojej przyszłości zawodowej za granicą.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- W jaki sposób sprawdzić, czy pośrednik jest uczciwy;
- Gdzie szukać sprawdzonych i doświadczonych agencji pośrednictwa pracy;
- Na co zwrócić uwagę podpisując umowę z pośrednikiem;
- Które sytuacje uznać za niepokojące;
- Co zrobić, gdy na miejscu okaże się, że warunki są inne, niż te w umowie.

SPRAWDŹ AGENCJĘ POŚREDNICTWA PRACY

**Zawsze korzystaj z usług profesjonalnego pośrednika
zajmującego się zagranicznym rynkiem pracy.**

Legalnie działająca agencja zatrudnienia musi mieć wpis do rejestru agencji zatrudnienia. Rejestr prowadzony jest przez Marszałków Województw. Dokumentem potwierdzającym wpis jest wydawany agencji zatrudnienia certyfikat.

Listę certyfikowanych pośredników znajdziesz na stronie Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnienia www.kraz.praca.gov.pl

Z obowiązku posiadania certyfikatu zwolnione są agencje zatrudnienia z państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii. Agencje te mają obowiązek jedynie poinformowania Marszałka Województwa o zamiarze prowadzenia swojej działalności w Polsce.

Nawet jeśli pośrednik, którego wybrałeś działa legalnie i ma wszystkie wymagane certyfikaty i dokumenty, sprawdź go.

- Poszukaj informacji o tym pośredniku w internecie, na forach internetowych.
- Popytaj znajomych, rodzinę, może ktoś już korzystał z ich usług.
- Sprawdź, czy agencja wysyłała już pracowników za granicę, czy współpracowała już z danym pracodawcą i czy ma z nim podpisaną umowę.

Piotr, 43 lata

Wrześniowego popołudnia pan Piotr, jak zwykle o tej porze, spacerował z psem w parku. Niespodziewanie podszedł do niego obcy mężczyzna i zaczął opowiadać o pracy w branży budowlanej w Wielkiej Brytanii.

Pan Piotr już od kilku miesięcy szukał pracy w swojej rodzinnej miejscowości. Niestety w województwie podkarpackim, gdzie mieszkał, było wysokie bezrobocie, a ofert pracy mało. Było to częstym powodem jego zmartwień, tym chętniej zaufał nowemu znajomemu i błyskawicznie zdecydował się na wyjazd.

Dwa dni później pan Piotr jechał już do Anglii, wraz z kilkoma innymi osobami zwerbowanymi w podobny sposób. Cała grupa spędziła kilka dni w Manchesterze, a następnie porozwożono ich do innych, prywatnych kwater. Panu Piotrowi założono nawet konto w banku i wyrobiono numer ubezpieczenia, ale obiecanej pracy wciąż nie było. Nie żądano od niego pieniędzy, a rodzina u której mieszkał, dokarmiła go, ale był coraz bardziej zagubiony i nie wiedział, co ma dalej robić. Jedna z osób, która wraz z nim przyjechała, wpadła w uzależnienie alkoholowe, inna po prostu wyjechała.

W tym samym czasie żona pana Piotra, zaniepokojona brakiem kontaktu ze strony męża, zawiadomiła o zaginięciu policję i ITAKE. Fundacja skontaktowała się z polskim konsulatem w Wielkiej Brytanii oraz polonijnymi mediami. Miedzyczasie pan Piotr poznał życzliwych Polaków, którzy zrzucili się na bilet powrotny do Polski i pomogli mu w powrocie. Pan Piotr bezpiecznie wrócił do domu, ale ta przygoda na długo pozostała mu w pamięci.

UMOWA Z POŚREDNIKIEM

Pamiętaj!

- Agencja ma obowiązek przekazania Ci umowy na piśmie, w języku, który rozumiesz.
- Nie musisz podpisywać umowy od razu, w biurze. Zabierz umowę do domu i przeczytaj spokojnie.
- Sprawdź, jakie są Twoje prawa i obowiązki oraz co oferuje pośrednik i pracodawca.
- Gdy nie wszystko rozumiesz, poproś pracownika agencji o wyjaśnienie.

Zachowaj egzemplarz umowy dla siebie. Pamiętaj, że umowa chroni interesy Twoje, pracodawcy oraz agencji pośrednictwa pracy.

Elementy umowy

Podpisując umowę z agencją pośrednictwa pracy upewnij się, że zawiera on wszystkie wymienione poniżej elementy.

- nazwę zagranicznego pracodawcy;
- okres zatrudnienia;
- rodzaj oraz warunki pracy i wynagrodzenia oraz przysługujące osobie świadczenia socjalne;
- warunki ubezpieczenia społecznego oraz od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Pracodawca zapewnia ubezpieczenie pracownika w miejscu pracy. Ubezpieczenie na czas podróży i poza miejscem pracy pracownik wykupuje na własną rękę;

- obowiązki i uprawnienia osoby kierowanej do pracy (np. posiadanie wymaganych dokumentów, kwalifikacji i uprawnień niezbędnych do wykonywania pracy, posiadanie zaświadczenia o stanie zdrowia, zaświadczenia o niekaralności, itp.);
- obowiązki i uprawnienia agencji pośrednictwa pracy;
- zakres odpowiedzialności cywilnej stron w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy zawartej między agencją a obywatelem polskim a pracodawcą.

Pamiętaj, że niewykonanie przez Ciebie warunków umowy (np. niestawienie się do pracy) powoduje skutki prawne i finansowe.

W umowie ważny jest zapis o pomocy udzielonej przez agencję pracownikowi, w przypadku nie wywiązania się pracodawcy z zawartej umowy;

- kwoty należne agencjom pośrednictwa pracy z tytułu faktycznie poniesionych kosztów związanych ze skierowaniem do pracy za granicą poniesione na: dojazd i powrót osoby skierowanej, wydawanie wizy, badanie lekarskie i tłumaczenie dokumentów;
- informacje o trybie i warunkach dopuszczenia cudzoziemców do rynku pracy w państwie wykonywania pracy;
- inne zobowiązania stron.

Zwróć uwagę, czy w umowie będzie zapis o zapłacie za wyjazd u konkretnego pośrednika, a bilet kosztuje więcej niż powinien. Masz prawo nie podpisywać takiej umowy.

Jeśli brak jest któregośkolwiek z powyższych punktów to umowa jest niezgodna z prawem.

Wybierz zdania, które są prawdziwe

1. Umowa z pośrednikiem nie musi być na piśmie, wystarczy że dogadam się z nim ustnie.
2. W umowie z pośrednikiem musi być nazwa pracodawcy oraz szczegółowe warunki i czas zatrudnienia.
3. Umowę muszę podpisać od razu po jej otrzymaniu, w biurze pośrednika, inaczej oferta może być nieaktualna.
4. Jeśli płacę pośrednikowi za mieszkanie, w którym będę mieszkał za granicą, odpowiedni zapis musi znaleźć się w umowie.
5. Umowa podpisywana z pośrednikiem nie musi zawierać nazwy pracodawcy.
6. Mogę zabrać umowę do domu, by ją przeczytać spokojnie i pokazać osobom, które mi doradzą.
7. Jeśli pośrednik organizuje mi przejazd do miejsca zatrudnienia, w umowie nie musi być o tym zapisu.

NA CO UWAŻAĆ

- Podejmuj wyłącznie pracę legalną. Praca „na czarno” zawsze niesie różne zagrożenia.
- Agencja pośrednictwa pracy nie może pobierać opłat za znalezienie pracy, pobiera opłatę od pracodawcy, na którego zlecenie działa.
- Zanim zapłacisz pośrednikowi za przejazd, sprawdź ile wynoszą ceny u różnych przewoźników. Nie przepłacaj! Nie masz obowiązku korzystania z oferty transportu, którą przedstawił pośrednik.
- Jeśli korzystasz z transportu proponowanego przez pośrednika, dopilnuj aby w umowie znalazł się zapis o zapłacie za ten konkretny transport u konkretnego przewoźnika. Jeśli takiego zapisu brakuje, masz prawo nie podpisywać umowy.
- Dowód wpłaty na konto pośrednika nie daje żadnych szans na odzyskanie wpłaconej kwoty za fikcyjne usługi.
- Nie korzystaj z ogłoszenia, w którym podany jest tylko telefon, a firma do której dzwonisz nie ma stałej siedziby, biura.
- Nigdy nie płać przed wyjazdem za mieszkanie za granicą oferowane przez pośrednika. Zwykle kontakt kończy się na pobraniu opłat za lokal. Porównaj ceny mieszkania oferowane przez pośrednika z rynkowymi.
- Nie musisz korzystać z kursu językowego oferowanego przez danego pośrednika, tylko dlatego, że wysłał Cię do pracy za granicę. Jeśli chcesz uczęszczać na kurs, sprawdź ceny w szkołach językowych.
- Pośrednik pracy powinien kierować Cię do pracodawcy, a nie do innego zagranicznego pośrednika. Pracodawcą tym może być także zagraniczna agencja pracy tymczasowej.

PODSUMOWANIE

Wybór odpowiedniej agencji pośrednictwa pracy może być decydujący dla Twojego bezpieczeństwa pracy za granicą. Przed ostateczną decyzją, z usług którego pośrednika skorzystać, pamiętaj o kilku rzeczach.

- Legalnie działający pośrednik powinien posiadać odpowiedni certyfikat lub inny dokument potwierdzający jego działalność. Zawsze sprawdzaj czy dana agencja działa legalnie.
- Uważaj na nieuczciwe praktyki pośredników pracy, jak pobieranie opłat za fikcyjne usługi, kierowanie do pracy do nieistniejącego pracodawcy czy zawyżanie kosztów transportu, zakwaterowania.
- W przypadku podjęcia pracy Twoim najważniejszym dokumentem jest umowa. Upewnij się, że zawiera ona wszystkie niezbędne elementy i że nie jest dla Ciebie niekorzystna.
- Nie musisz korzystać z usług dodatkowych, oferowanych przez pośrednika, jak transport, zakwaterowanie, kurs językowy, tłumaczenie dokumentów. Koszt tych usług u pośrednika jest często dużo wyższy niż ceny rynkowe.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

1. KRAZ to:

- a) Agencja pośrednictwa pracy, która wysyła Polaków za granicę do pracy.
- b) Sieć zagranicznych agencji pracy, w których można szukać ofert pracy na miejscu.
- c) Rejestr, w którym musi być zarejestrowana legalnie działająca agencja pośrednictwa pracy.

2. Agencja pośrednictwa pracy ma prawo pobrać opłatę za:

- a) Znalezienie pracy.
- b) Koszty związane z zakupem biletu na transport, tłumaczenie dokumentów, badania lekarskie.
- c) Koszty zakwaterowania na miejscu.

3. Umowa, którą daje nam do podpisania agencja pośrednictwa pracy musi być sporządzona:

- a) W języku, który pracownik zna i rozumie, najlepiej po polsku.
- b) W języku pracodawcy.
- c) W jednym z języków urzędowych obowiązujących w Unii Europejskiej.

4. Gdy na miejscu okazuje się, że warunki pracy są inne, niż te zapisane w umowie:

- a) Mamy prawo natychmiast zerwać umowę i domagać się od pośrednika zapewnienia innej pracy.
- b) Musimy przepracować miesiąc i zachować obowiązujący okres wypowiedzenia.
- c) Mimo złych warunków, musimy przepracować cały okres zawarty w umowie.

5. Pośrednik miał załatwić mieszkanie, ale na miejscu okazuje się, że warunki są tragiczne, a my już zapłaciliśmy pośrednikowi za cały miesiąc z góry:

- a) Możemy żądać od pośrednika zwrotu pieniędzy, ale tylko wtedy gdy zapis o określonych warunkach mieszkaniowych i pobranej opłacie znajduje się w naszej umowie.
- b) Możemy żądać od pośrednika zwrotu pieniędzy na podstawie dowodu wpłaty, nawet jeśli w umowie nie zawarliśmy zapisu o określonych warunkach mieszkaniowych i wniesionej opłacie.
- c) Nie możemy żądać od pośrednika zwrotu pieniędzy, nawet jeśli w naszej umowie znajduje się zapis o warunkach mieszkaniowych i wniesionej opłacie, bo pośrednik wywiązał się z umowy.

ROZDZIAŁ 4 PRACODAWCA

Podjęcie pracy u uczciwego pracodawcy zagwarantuje Ci bezpieczeństwo i ustrzeże przed niepotrzebnym zagrożeniem.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- W jaki sposób przygotować się do wyjazdu, by ustrzec się przed nieuczciwym pracodawcą;
- Jak sprawdzić przyszłego pracodawcę, by upewnić się, że Cię nie oszuka;
- Na co zwrócić uwagę podpisując umowę o pracę;
- Jak zadbać o swoje bezpieczeństwo w pracy za granicą;
- Do kogo zwrócić się o pomoc w razie problemów z pracodawcą.

POZNAJ PROCEDURY

Aby uniknąć niemiłych niespodzianek po przyjeździe do obcego kraju jeszcze przed wyjazdem zgromadź jak najwięcej informacji o procedurach i formalnościach, których będziesz musiał dopełnić by legalnie się zatrudnić.

Pozwolenie o pracę

Dowiedz się, czy tam dokąd wyjeżdżasz wymagane jest pozwolenie o pracę. W krajach Unii Europejskiej obowiązuje swoboda przepływu pracowników, dlatego Polacy nie potrzebują pozwolenia o pracę i pobyt. Pamiętaj, że takie kraje jak Norwegia, Liechtenstein czy Islandia nie są członkami UE, ale należą do EOG i realizują umowę o swobodnym przepływie pracowników.

Sprawdź, w których krajach jest wymagane pozwolenie na pracę - skorzystaj z wyszukiwarki. <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?&countryId=&accessing=0&content=1&restrictions=0&step=0&acro=free&lang=pl>

Prawo do pobytu

Sprawdź w jaki sposób otrzymać pozwolenie na pobyt w kraju, do którego wyjeżdżasz. Nie zawsze pozwolenie o pracę jest tożsame z pozwoleniem na pobyt.

Numer pracownika

Sprawdź czy po przybyciu na miejsce nie musisz wyrobić specjalnego numeru lub zarejestrować się w odpowiednim urzędzie. Wyrobienie numeru może być bezpłatne, w niektórych krajach należy to do obowiązku pracodawcy, w innych do pracownika.

Np. W Holandii pracodawca zobowiązany jest do wyrobienia pracownikowi numeru Sofii – nie może jednak za to żądać pieniędzy. Natomiast pracownik musi posiadać numer BSN, który otrzymuje się w holenderskim urzędzie miasta, właściwym dla miejsca zamieszkania.

Podatki

Dowiedz się jakie stawki podatkowe obowiązują w kraju, w którym będziesz pracować. Przykładowo w Niemczech obowiązuje 6 klas podatkowych. To, według której klasy podatkowej powinniśmy płacić podatki zależy m.in. od okresu pracy, ilości miejsc zatrudnienia, lub tego czy rozliczamy się samodzielnie czy z małżonkiem. Pamiętaj, że podatki musisz płacić w kraju, w którym pracujesz i zgodnie z obowiązującymi w nim przepisami.

Andrzej

Andrzej mieszkał w małej miejscowości. Miał problemy zdrowotne i materialne. Nie mógł sobie z nimi poradzić, nadużywał alkoholu. Pewnego dnia zaczęła go grupa mężczyzn. Powiedzieli, że w Anglii czeka praca, a oni pomogą mu ją dostać. Andrzej się skusił. W Polsce zarabiał kiepsko, nie miał stałej pracy. Zdecydował się na wyjazd, mimo że nie znał angielskiego. Nie sprawdził przed wyjazdem, dokąd dokładnie jedzie, nie podpisał żadnej umowy, nie ustalił sposobu kontaktowania się z rodziną w razie kłopotów. Pojechał do Anglii i ślad po nim zaginął.

Rodzina wiedziała tylko tyle, że pojechał do Wielkiej Brytanii. Nie wiedzieli, co to za praca, jakie są zarobki, gdzie Andrzej będzie mieszkał. Andrzej zostawił siostrze numer telefonu, pod którym miał być dostępny w Anglii. Przez jakiś czas byli w kontakcie, zawsze to siostra do niego dzwoniła. Na pytanie, co tam robi, udzielał odpowiedzi wymijających.

W pewnym momencie kontakt się urwał. Siostra dzwoniła na podany numer, ale nikt się nie odbierał. Udało się im porozmawiać tylko raz, gdy Andrzej zadzwonił do siostry. Zapłakany powiedział, że nie ma dokumentów ani pieniędzy, nie ma jak wrócić do domu, do ambasady ma daleko. Zdążył jeszcze podać nazwę miejscowości i połączenie zostało zerwane.

Rodzina zgłosiła zaginięcie policji i do ITAKI. O poszukiwaniach powiadomiono konsulat w Londynie, w prasie polonijnej opublikowano komunikat o zaginięciu pana Andrzeja, właściciele polskich sklepów w Wielkiej Brytanii zgodzili się na wywieszenie plakatów. ITAKA poprosiła o pomoc brytyjską organizację poszukującą zaginionych, Missing People. Po tych działaniach do ITAKI odezwała właścicielka sklepu, w którym pan Andrzej robił zakupy. Napisała, że pan Andrzej jest bezdomny i żali się, że nie ma za co wrócić do Polski, nie stać go nawet na pojechanie do konsulatu. ITAKA poprosiła panią o pośrednictwo w kontakcie z zaginionym a panu Andrzejowi zaproponowała pomoc w transporcie na lotnisko, a także nawiązała kontakt ze schroniskiem dla bezdomnych, które zgodziło się zaopiekować nim do czasu jego powrotu do Polski. Dzięki pośrednictwu właścicielki sklepu udało się przekazać panu Andrzejowi list od siostry oraz list od ITAKI z sugestią dalszych działań. Mimo propozycji pomocy pan Andrzej nie zdecydował się na powrót do kraju, ale rodzina wie, gdzie się znajduje i co się z nim dzieje.

SPRAWDŹ PRACODAWCĘ

- Jeśli pracę załatwia Ci pośrednik pracy, skontaktuj się z pracodawcą, sprawdź czy w ogóle istnieje i czy oferuje warunki wskazane przez pośrednika.
- Jeśli sam znalazłeś pracodawcę, sprawdź czy działa legalnie na danym rynku.
- Poszukaj jak najwięcej informacji o pracodawcy w internecie, na forach. Większe firmy mogą posiadać swoje strony internetowe. Zwróć uwagę czy podają dokładny adres i stacjonarne numery telefonów.
- Nigdy nie korzystaj z ofert pracy proponowanych podczas spotkania gdzieś w barze, restauracji. Nie wiesz czy osoba, z którą rozmawiasz jest rzeczywiście tym, za kogo się podaje i czy rzeczywiście dana praca istnieje. Uczciwy i legalny pracodawca będzie miał swoją siedzibę, choćby najmniejsze biuro.
- Jeśli jesteś już na miejscu, porozmawiaj z pracownikami, obserwuj panującą sytuację. Jeśli jakiegokolwiek zdarzenia wydadzą Ci się niepokojące zawiadom agencję pośrednictwa pracy, policję lub inne służby.

Elementy umowy

Podpisując umowę z przyszłym pracodawcą pracy upewnij się, że zawiera ona wszystkie wymienione poniżej elementy.

- nazwę pracodawcy;
- okres zatrudnienia;
- rodzaj oraz warunki pracy i wynagrodzenia oraz przysługujące osobie świadczenia socjalne;
- warunki ubezpieczenia społecznego oraz od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Pracodawca zapewnia ubezpieczenie pracownika w miejscu pracy. Ubezpieczenie na czas podróży i poza miejscem pracy pracownik wykupuje na własną rękę;

- obowiązki i uprawnienia osoby kierowanej do pracy (np. posiadanie wymaganych dokumentów, kwalifikacji i uprawnień niezbędnych do wykonywania pracy, posiadanie zaświadczenia o stanie zdrowia, zaświadczenia o niekaralności, itp.);
- obowiązki i uprawnienia pracodawcy;
- zakres odpowiedzialności cywilnej stron w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy zawartej między obywatelem polskim a pracodawcą.

Pamiętaj, że niewykonanie przez Ciebie warunków umowy (np. niestawienie się do pracy) powoduje skutki prawne i finansowe.

- informacje o trybie i warunkach dopuszczenia cudzoziemców do rynku pracy w państwie wykonywania pracy;
- inne zobowiązania stron.

Zwróć uwagę, czy w umowie będzie zapis o zapłacie za wyjazd u konkretnego pośrednika, a bilet kosztuje więcej niż powinien. Masz prawo nie podpisywać takiej umowy.

Jeśli brak jest któregośkolwiek z powyższych punktów to umowa jest niezgodna z prawem.

PRAWDA CZY FAŁSZ

1. Jeżeli kraj, do którego chcę wyjechać nie należy do Unii Europejskiej, to oznacza, że wymagane jest tam pozwolenie o pracę i pobyt.

☐ Prawda

☐ Fałsz

2. Pracodawca zapewnia ubezpieczenie pracownika w miejscu pracy. Ubezpieczenie na czas podróży i poza miejscem pracy pracownik wykupuje na własną rękę.

☐ Prawda

☐ Fałsz

3. Jeżeli kraj należy do Unii Europejskiej to znaczy, że nie potrzebuję pozwolenia o pracę i mogę po prostu podjąć pracę „z dnia na dzień”.

☐ Prawda

☐ Fałsz

4. Jeśli zapisane w umowie wynagrodzenie jest niższe niż płaca minimalna w danym kraju, to taka umowa jest nieważna.

☐ Prawda

☐ Fałsz

5. Na czas obowiązywania umowy o pracę muszę zostawić pracodawcy oryginały dokumentów: dowód osobisty lub paszport, dyplomy potwierdzające wykształcenie i świadectwa z poprzedniej pracy.

☐ Prawda

☐ Fałsz

NA CO UWAŻAĆ

Wynagrodzenie

Pracodawca ma obowiązek wypłacać wynagrodzenie w terminach przewidzianych umową, jeśli spóźnia się z wypłatą, spróbuj dowiedzieć się jaka jest tego przyczyna. Masz prawo zgłosić ten fakt policji. Upewnij się, że Twoje wynagrodzenie nie jest niższe niż płaca minimalna w danym kraju i że jest zgodne z obowiązującymi stawkami wynagrodzenia dla Twojego zawodu.

Warunki i czas pracy

Pracodawca ma obowiązek zapewnić Ci bezpieczeństwo w pracy. Jeżeli wykonujesz pracę fizyczną, do której nie otrzymałeś odpowiednich narzędzi i praca jest przez to cięższa i niebezpieczna – nie lekceważ tego. Domagaj się godnych warunków pracy, a jeśli sytuacja nie poprawi się możesz to zgłosić policji.

Pracodawca nie ma prawa żądać od Ciebie pracy po godzinach lub w wolne dni, bez dodatkowej zapłaty.

Zakwaterowanie

Jeśli pracodawca zapewnia zakwaterowanie, za które potrąca opłatę z pensji, sprawdź czy cena nie jest wygórowana. Być może samemu znajdziesz zakwaterowanie w niższej cenie i w wyższym standardzie.

Nigdy nie płać pracodawcy za zakwaterowanie „z góry” za cały miesiąc lub rok. Nigdy nie płać przed obejrzeniem mieszkania i otrzymaniem kluczy. Może zdarzyć się tak, że gdy już zapłacisz do Twojego mieszkania lub pokoju zostaną zakwaterowane kolejne osoby, o których nie byłeś uprzedzony.

Bądź bezpieczny na miejscu

Jeszcze zanim wyjedziesz zadбай o swoje bezpieczeństwo na miejscu.

- Sprawdź czy i jakie są możliwości uzyskania pomocy na miejscu.
- Dowiedz się jakie organizacje lub instytucje pomocowe funkcjonują w kraju, do którego wyjeżdżasz.
- Sprawdź do kogo mógłbyś zwrócić się o pomoc w miejscowości, do której wyjeżdżasz, może działa tam lokalna organizacja pomagająca Polakom, może w pobliskim kościele jest polski ksiądz.
- Zapisz adresy i numery kontaktowe do polskich placówek dyplomatycznych, szczególnie konsulatów.
- Bazę danych kontaktowych polskich placówek znajdziesz tutaj <http://bazateleadresowa.poland.gov.pl/>

PODSUMOWANIE

- Zawsze podejmuj legalną pracę. Tylko legalna praca zagwarantuje Ci bezpieczeństwo i ochronę w razie problemów z pracodawcą.
- Zanim podpiszesz umowę z pracodawcą, dokładnie go sprawdź. Upewnij się, że działa legalnie, nie wykorzystuje pracowników i przestrzega ich praw.
- Uważaj, co podpisujesz. Upewnij się, że umowa zawiera wszystkie niezbędne elementy i że nie jest dla Ciebie niekorzystna.
- Zadбай o swoje bezpieczeństwo na miejscu, zrób listę instytucji, które mogłyby pomóc w razie problemów, bądź czujny i nie obawiaj się zgłosić na policję, gdy dzieje się coś złego.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

1. Praca w krajach należących do Unii Europejskiej dla Polaków:

- a) Nie wymaga pozwolenia o pracę, ale może być konieczna rejestracja w odpowiednim urzędzie.
- b) Nie wymaga pozwolenia o pracę, ale potrzebne jest pozwolenie na pobyt.
- c) Wymaga pozwolenia na pracę w niektórych krajach.

2. Każdy pracownik musi być ubezpieczony od następstw nieszczęśliwych wypadków w miejscu pracy:

- a) Ubezpieczenie opłaca pracodawca, ale pracownik może z niego zrezygnować, by otrzymywać wyższe wynagrodzenie.
- b) Ubezpieczenie opłaca pracownik we własnym zakresie.
- c) Ubezpieczenie opłaca pracodawca.

3. Podpisałeś umowę z pracodawcą, ale ktoś podpowiedział Ci, że brakuje w niej zapisów o godzinach i miejscu wykonywania pracy, a jest jedynie zapis o wynagrodzeniu:

- a) Oznacza to, że umowa jest nieważna i pracodawca ma obowiązek podpisać z Tobą drugą umowę, w której będą zwarte brakujące elementy.
- b) Umowa jest ważna, ale możesz próbować przekonać pracodawcę do podpisania drugiej umowy, w której te elementy będą szczegółowo opisane. Pracodawca nie ma obowiązku zgadzać się na drugą umowę.
- c) Umowa jest ważna i skoro szczegółowe godziny i miejsce pracy nie zostały określone, pracodawca może wymagać pracy w godzinach innych niż było to ustalane, np. w weekendy lub w nocy.

4. Wysokość wynagrodzenia za wykonywana przeze mnie pracę:

- a) Ustalam z pracodawcą, jego wysokość musi być określona w umowie i nie może być niższe niż płaca minimalna w danym kraju.
- b) Ustalam z pracodawcą i może być niższe od płacy minimalnej, jeśli godzę się na taki zapis w umowie.
- c) Może być niższe od płacy minimalnej w danym kraju, bo nie jestem obywatelem tego kraju i nie obowiązują mnie te przepisy.

5. Przy podpisywaniu umowy pracodawca poprosił o mój dowód osobisty i powiedział, że musi go zatrzymać na kilka dni:

- a) To normalna procedura, pracodawca musi mieć nasz dowód by zarejestrować nas w odpowiednim urzędzie.
- b) To działanie bezprawne, pracodawca nie potrzebuje naszego dowodu osobistego ani oryginał żadnego innego dokumentu, wystarczy mu kserokopia. Powinien natychmiast oddać nam dowód.
- c) Pracodawca ma prawo zatrzymać na cały czas trwania umowy nasz dokument tożsamości, dowód lub paszport, aby mieć gwarancję, że nie zrezygnujemy z pracy „z dnia na dzień”.

ROZDZIAŁ 5

PRZYGOTOWANIA DO WYJAZDU I BEZPIECZEŃSTWO NA MIEJSCU

Dokładne i szczegółowe przygotowanie się do wyjazdu do pracy za granicę uchroni Cię przed niespodziewanymi sytuacjami na miejscu.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- W jaki sposób zorganizować bezpieczny dojazd do miejsca pracy;
- Na co zwrócić uwagę wybierając zakwaterowanie;
- Co koniecznie ze sobą zabrać;
- Jakie dokumenty przygotować do wyjazdu;
- Jak zadbać o kontakt z rodziną zostającą w kraju.

Michalina, 20 lat

Pewnego dnia, właściwie z dnia na dzień, Michalina powiedziała swojemu chłopakowi, Jackowi, że wyjeżdża do pracy do Niemiec. Jak powiedziała, ogłoszenie znalazła w Internecie. Spakowała najpotrzebniejsze rzeczy i nie zostawiając bliskim informacji o szczegółach planu, wyjechała.

Jacek początkowo myślał, że to głupi żart. Dziewczynie zdarzały się wcześniej ucieczki z domu, jednak wtedy przez cały czas była w kontakcie z rodzicami. Tym razem sytuacja wyglądała inaczej. Zaniepokojony przedłużającym się brakiem kontaktu zgłosił zaginięcie Michaliny policji i do Fundacji ITAKA. Odnalazł także osobę, z którą dziewczyna kontaktowała się w sprawie pracy. Niestety mężczyzna ten w bardzo wulgarnych i agresywnych słowach wmawiał Jackowi, że Michalina jest osobą dorosłą i nie musi utrzymywać kontaktu z bliskimi. Nie udzielił też Jackowi żadnych informacji o losie Michaliny.

Ostatecznie okazało się, że bar, w którym miała pracować zaginiona to dom publiczny. Na szczęście udało jej się uciec, zanim wydarzyło się coś złego. Znalazła schronienie u życzliwej polskiej rodziny, a potem bezpiecznie wróciła do domu i do Jacka.

TRANSPORT

Wbrew pozorom kwestia dojazdu do miejsca pracy nie jest tak oczywista, jakby się początkowo wydawało. Już na etapie planowania samej podróży musisz zwrócić uwagę na kilka kwestii.

- Korzystaj z usług wyłącznie sprawdzonych przewoźników, którzy dysponują sprawnymi technicznie autobusami.
- Porównaj ceny przewoźników, mogą się one znacząco różnić, sprawdź ceny autobusów, pociągu, samolotu. Uważaj na ograniczenia w zabieranym bagażu i dopłaty za przekroczenie limitu.
- Nie korzystaj z usług obcych osób, proponujących transport prywatnym samochodem. Nigdy nie masz pewności kim jest ta osoba i jakie ma zamiary.
- Gdy korzystasz z usług pośrednika pracy, bardzo często oferuje on pomoc w wyborze przewoźnika. Upewnij się, że pośrednik nie pobierze od Ciebie opłaty znacząco wyższej niż cena biletu bezpośrednio u przewoźnika.

MIESZKANIE

Przygotowując się do wyjazdu do pracy za granicę warto wcześniej zapewnić sobie miejsce zakwaterowania.

Gdy miejsce zakwaterowania zapewnia pracodawca lub agencja pośrednictwa pracy, należy upewnić się, że odpowiedni zapis gwarantujący miejsce zamieszkania, znajduje się w umowie.

Pamiętaj! Bądź ostrożny, warunki, które są zapewnione ustnie lub nawet w umowie nie zawsze mają potwierdzenie w rzeczywistości.

Upewnij się, czy na miejscu będzie podstawowe wyposażenie, być może niektóre rzeczy musisz zabrać ze sobą lub kupić:

- pościel, śpiwór lub koc
- urządzenia elektryczne typu czajnik, golarka, grzałka, suszarka
- talerz, kubek, garnek, patelnia, sztućce
- lampka przenośna
- radio, magnetofon, telewizor

Pamiętaj, że nie we wszystkich krajach są te same gniazdka elektryczne - koniecznie to sprawdź i zabierz ze sobą przejściówkę do kontaktu;

Pamiętaj, że kraj do którego wyjeżdżasz rządzi się innymi zwyczajami i prawami. Zapoznaj się z nimi dokładnie, szczególnie z warunkami mieszkaniowymi, np. w Anglii lub Holandii Polacy narzekają na niedogrzone domy, w wielu krajach podaje się śniadania kontynentalne, które składają się z kawy, grzanki i dżemu.

ZABIERZ ZE SOBĄ

Pieniądze

Przygotuj się finansowo - zanim pobierzesz pierwszą wypłatę musisz się przez jakiś czas utrzymać. Bywają sytuacje, kiedy pracownik przyjeżdża na miejsce, a tam brakuje elementarnego wyposażenia. Bez pieniędzy możesz ulec presji nielegalnej pracy i uwłaczających warunków. Z pieniędzmi będziesz mógł zdecydować, czy szukasz innej pracy czy wracasz do domu - masz na to środki. Rezerwa finansowa pozwoli Ci na przetrwanie w czasie szukania pracy;

Ubrania

Zabierz ze sobą odpowiedni zapas ubrań i bielizny. Sprawdź prognozowaną pogodę, spróbuj przewidzieć różne sytuacje, w których być może będziesz uczestniczył. Warto dobrze przemyśleć zawartość bagażu, by nie kupować niczego w pierwszych dniach czy tygodniach pobytu za granicą. Po przyjeździe na miejsce może spotkać Cię kilka niespodziewanych wydatków, dlatego warto uniknąć przynajmniej niektórych z nich.

Kontakty

Przed wyjazdem zgromadź i zapisz adres oraz numer telefonu ambasady lub konsulatu RP w kraju, do którego się wybierasz. Konsulaty RP pomagają Polakom w kłopotach (ofiaram oszustwa, tym którzy utracili dokumenty). Zdobądź także namiary na instytucje działające w danym kraju, które pomagają osobom w trudnej sytuacji.

Telefon komórkowy

Zabierz ze sobą telefon, a nawet dwa. W przypadku kradzieży lub odebrania telefonu (na przykład jeśli trafisz do obozu pracy) będziesz mógł zadzwonić z drugiego aparatu.

Uaktywnij roaming, to pomoże Ci na kontakt z najbliższymi w pierwszych dniach pobytu za granicą. W przypadku dłuższego pobytu warto zdjąć z „simlocka”, dzięki temu będziesz mógł użyć miejscowej karty telefonicznej, co znacznie obniży koszty rozmów i smsów. Usługę zdejmowania „simlocka” oferują wszystkie komisy i serwisy telefonów komórkowych.

Mapa, przewodnik, słownik, rozmówki

Jedziesz do obcego sobie kraju, do obcego miasta. Nie wstydź się korzystać z map, przewodników czy rozmówek. Ułatwi Ci to wyjście z wielu sytuacji, zaoszczędzi nieporozumień a miejscowi na pewno docenią Twój wysiłek.

Dokumenty

- Ważny dokument tożsamości (dowód osobisty lub paszport; dowód najlepiej nowego typu, stary ze względu na brak daty ważności często bywa kwestionowany); jeśli utracisz jeden dokument będziesz mógł legitymować się drugim, dlatego przechowuj je w różnych miejscach.
- Ksero dokumentów tożsamości (pracodawca potrzebuje kopię Twojego dowodu, nie przekazuj mu oryginału) oraz wszystkich innych dokumentów, które będziesz miał ze sobą;
- Akt urodzenia;
- Dokument dotyczący związku małżeńskiego (w tym orzeczenie o rozwodzie – jeśli dotyczy);
- Zezwolenie na pobyt (jeśli jest wymagane);

- Wszelkie umowy i korespondencję z pracodawcą;
- Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego, ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków, ewentualnie prywatne ubezpieczenie zdrowotne;
- Właściwe formularze serii E uzyskane w oddziale Narodowego Funduszu Zdrowia - jeśli przenosisz z Polski świadczenia socjalne (np. dla bezrobotnych, osób pobierających emeryturę lub korzystających ze świadczeń rodzinnych).

**Nigdy nie oddawaj oryginałów dokumentów.
Przewoźnikowi, pracodawcy i pośrednikowi wystarczą kopie.**

ZADBAJ O KONTAKT Z BLISKIMI

- Poinformuj rodzinę o szczegółach wyjazdu. Przekaż bliskim osobom dokąd wyjeżdżasz, na jak długo. Zostaw im dokładny adres i nazwę przyszłego miejsca pracy, swój przyszły adres zamieszkania, numer telefonu do pracodawcy i/lub pośrednika.
- Podaj bliskim namiary (imię, nazwisko, numer telefonu) osób, z którymi wyjeżdżasz i będziesz pracować.
- Zanotuj numery telefonów, adresy i e-maile do rodziny i bliskich.
- Umów się, jak często będziesz się z nimi kontaktował. Ustal hasło (np. „Pozdrów ciocię Wiesię”), którym posłużysz się w sytuacji zagrożenia. Dzięki temu bliscy będą wiedzieli, że jesteś w niebezpieczeństwie i zawiadomią odpowiednie służby.
- Bezpośrednio po przybyciu na miejsce skontaktuj się z bliskimi i przekaz im informacje o Twojej sytuacji.
- Ważne by być z rodziną w regularnym kontakcie. Brak telefonu lub maila w określonym czasie, będzie sygnałem dla rodziny, że dzieje się coś niepokojącego.
- Pamiętaj, że z każdego kraju możesz łączyć się z Polską na koszt rozmówcy za pomocą tzw. numerów dostępowych (Poland direct). Połączenie dotyczy tylko numerów stacjonarnych, rozmówca musi wyrazić zgodę na połączenie, w centrali telefonicznej mówią po polsku. Więcej informacji znajdziesz na http://www.tp.pl/prt/pl/klienci_ind/telefon_domowy

PRAWDA CZY FAŁSZ

1. Jeśli pośrednik lub pracodawca oferuje nam zakwaterowanie na miejscu, oznacza to, że miejsca te będą w pełni wyposażone i nie musimy ze sobą nic zabierać.

☐ Prawda

☐ Fałsz

2. Warto zabrać ze sobą kilka kopii dowodu osobistego i paszportu, mogą być potrzebne przy podpisywaniu umowy o pracę lub wynajmie mieszkania.

☐ Prawda

☐ Fałsz

3. Na wyjazd wystarczy nam minimalna kwota pieniędzy, wszystkie wydatki na miejscu pokryjemy z pierwszej wypłaty.

☐ Prawda

☐ Fałsz

4. Aby zadzwonić z zagranicy do Polski muszę mieć lokalną kartę SIM, w inny sposób nie zadzwonię do Polski.

☐ Prawda

☐ Fałsz

5. Powinno korzystać się wyłącznie z usług sprawdzonych przewoźników. Korzystanie z ofert obcych osób, które przewożą ludzi prywatnymi samochodami jest niebezpieczne.

☐ Prawda

☐ Fałsz

PODSUMOWANIE

- Dobrze przygotowany wyjazd to już duża część sukcesu, jakim będzie Twoja bezpieczna i satysfakcjonująca praca za granicą.
- Planując podróż, zwróć uwagę na przewoźnika, proponowane ceny i jakość świadczonych usług. Pamiętaj, że u różnych przewoźników mogą obowiązywać różne limity bagażowe.
- Dowiedz się, jakie warunki mieszkaniowe czekają Cię na miejscu, by zaoszczędzić sobie niepotrzebnego stresu i zbędnych wydatków.
- Upewnij się, że zabrałeś wszystkie niezbędne dokumenty, zrób ich kserokopie i pod żadnym pozorem nie oddawaj oryginałów pośrednikowi, przewoźnikowi, czy pracodawcy.
- Zadbaj o to, by Twoi bliscy wiedzieli gdzie jesteś, by mieli jak się z Tobą skontaktować i by nie mieli wątpliwości, kiedy dzieje się coś złego.

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

1. Podpisaliśmy umowę z pośrednikiem i oferuje on transport za dodatkową opłatą, wyższą niż cena przewoźnika, którego znamy:

- a) Mamy obowiązek skorzystać z tej oferty, nawet jeśli jest wyższa od cen rynkowych.
- b) Możemy pojechać do miejsca pracy na własną rękę i nie musimy nic płacić pośrednikowi.
- c) Możemy pojechać do miejsca pracy na własną rękę, ale pośrednik ma prawo żądać od nas rekompensaty.

2. Pośrednik/pracodawca oferuje nam zakwaterowanie na miejscu:

- a) Nie musimy korzystać z tej oferty, możemy poszukać zakwaterowania we własnym zakresie.
- b) Mamy obowiązek skorzystać z oferty przedstawionej przez pośrednika/pracodawcę, bo oferuje nam pracę.
- c) Nie musimy korzystać z propozycji pośrednika/pracodawcy, ale może on żądać rekompensaty za poniesione koszty.

3. Aby zadzwonić z zagranicy do Polski z telefonu komórkowego:

- a) Należy uruchomić usługę roaming lub włożyć lokalną kartę SIM.
- b) Trzeba mieć lokalną kartę sim.
- c) W krajach Unii Europejskiej wystarczy roaming, poza krajami Unii Europejskiej należy korzystać z lokalnej karty sim.

4. Wyjeżdżając z Polski do pracy za granicę Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego można wyrobić:

- a) Tylko w Polsce.
- b) W Polsce lub w kraju, do którego wyjeżdżamy.
- c) Tylko w kraju, w którym będziemy pracować.

5. Zadzwoń do polski na koszt rozmówcy w ramach tzw. usługi Poland Direct:

- a) Można tylko z numerów stacjonarnych, czyli np. z budki, na numer stacjonarny w Polsce.
- b) Można tylko z numerów komórkowych na numery komórkowe.
- c) Można zarówno z numerów stacjonarnych, jak i komórkowych na numery stacjonarne i komórkowe.

ROZDZIAŁ 6

GDZIE SZUKAĆ POMOCY?

Podczas każdego, nawet najlepiej przygotowanego wyjazdu, mogą pojawić się niespodziewane problemy. Dlatego warto jeszcze przed wyjazdem zorientować się, gdzie w razie potrzeby szukać pomocy.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- Które sytuacje uznać za niepokojące i czy już szukać pomocy;
- Jak rozwiązywać problemy z agencją pośrednictwa pracy;
- W jaki sposób postępować z nieuczciwym pracodawcą;
- W których sytuacjach może nam pomóc polski konsul;
- Kiedy zawiadomić policję lub inne służby;

KŁOPOTY Z POŚREDNIKIEM

Pośrednik pracy:

- nie może żądać pieniędzy za znalezienie pracy,
- nie może zabrać paszportu,
- musi podpisać umowę.

Jeśli pośrednik zabrał Ci paszport i wziął pieniądze za znalezienie pracy:

- powiadom policję (zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa: oszustwa lub handlu ludźmi);
- zwróć się o pomoc do konsulatu RP, obowiązkiem konsula jest wystawić odpowiedni tymczasowy dokument.
- Jeżeli agencja pośrednictwa pracy nie wywiązała się z warunków umowy:
- masz prawo do wystąpienia z roszczeniami do agencji zatrudnienia lub możesz dochodzić swych roszczeń przed sądem powszechnym występując z powództwa cywilnego.

KŁOPOTY Z PRACODAWCĄ

Pracodawca nie może:

- zalegać z wypłatą wynagrodzenia, wypłacać wynagrodzenia niższego niż przewiduje umowa
- zabrać dokumentów, m.in. paszportu
- zmuszać do pracy po godzinach i w dni wolne

Jeśli pracodawca nie wywiązuje się z warunków umowy o pracę:

- masz prawo wystąpić z roszczeniami do agencji zatrudnienia, za pośrednictwem której zostałeś skierowany do pracy.
- możesz zwrócić się także do właściwego urzędu pracy lub związku branżowego, jeśli dana agencja do takiego związku należy. Dopiero gdy ten sposób nie przynosi rezultatu w postaci doprowadzenia do ugody z pracodawcą, istnieje możliwość pozwania pracodawcy do Sądu Pracy w danym kraju.
- po powrocie do kraju możesz od agencji zatrudnienia dochodzić swoich roszczeń przed sądem powszechnym - występując z powództwa cywilnego.

POMOC KONSULA

Kiedy konsul może pomóc

W wielu trudnych sytuacjach Polacy za granicą mogą liczyć na pomoc Konsula RP. Trzeba pamiętać jednak, że działanie konsula prowadzone jest zawsze w ramach określonych umowami międzynarodowymi oraz prawem i zwyczajami państwa urzędowania. Nie ma możliwości domagania się, aby miejscowe władze traktowały obywateli polskich inaczej, niż traktują obywateli własnego kraju.

UTRATA DOKUMENTÓW

W razie utraty paszportu lub innych dokumentów (zgubienie, kradzież) konsul może po sprawdzeniu tożsamości wystawić paszport tymczasowy na powrót do Polski.

UTRATA PIENIĘDZY

W przypadku utraty pieniędzy konsul może:

- pośredniczyć w skontaktowaniu się z rodziną lub przyjaciółmi w Polsce;
- w uzasadnionych przypadkach, jeśli nie ma innych możliwości przekazania pieniędzy, wypłacić poszkodowanemu kwotę, jaka zostanie wpłacona przez jego krewnych lub przyjaciół na konto Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie;
- w uzasadnionych przypadkach udzielić pomocy finansowej w wysokości umożliwiającej powrót do Polski, o ile turysta zobowiąże się do jej zwrotu.

Warto pamiętać, że pośredniczenie polskiej placówki w przekazywaniu pieniędzy ogranicza się do wyjątkowych sytuacji. W zdecydowanej większości krajów istnieje możliwość szybkiego transferu pieniędzy z Polski drogą bankową lub za pośrednictwem wyspecjalizowanych instytucji (np. Western Union), uregulowania należności za świadczenia przelewem, opłacenia na odległość biletu powrotnego.

Przed wyjazdem z Polski warto zabezpieczyć się na wypadek ewentualnej utraty pieniędzy podczas podróży i uzyskać stosowne informacje. Wiele banków czy biur podróży oferuje pomoc w takich sytuacjach. Ktoś z bliskich może np. w razie potrzeby wykupić w kraju bilet lotniczy na powrót, który dzięki systemowi PTA będzie można odebrać w miejscu pobytu jeszcze tego samego dnia.

ARESztOWANIE

- W razie zatrzymania lub aresztowania polski obywatel ma prawo prosić o kontakt z konsulem, który zadba o to, by traktowano go nie gorzej niż obywateli państwa, w którym przebywa.
- Konsul może powiadomić rodzinę o aresztowaniu; dostarczyć aresztowanemu listę adwokatów (wyboru musi jednak dokonać sam zatrzymany) i odwiedzać go w więzieniu bądź w inny sposób utrzymywać z nim kontakt.
- Konsul może także wystąpić do władz miejscowych w celu uzyskania informacji o przyczynach zatrzymania, czasie trwania procedury sądowej, a także o ewentualnych możliwościach zwolnienia.

ŚMIERĆ ZA GRANICĄ

W razie śmierci obywatela polskiego za granicą konsul służy pomocą przy załatwieniu formalności na miejscu oraz zawiadamia bliskich w Polsce.

Jakich działań konsul nie może podjąć?

- prowadzić spraw obywatela polskiego w charakterze adwokata oraz angażować za niego prawników (może natomiast dostarczyć mu listę adwokatów cieszących się zaufaniem urzędu konsularnego);
- płacić za niego rachunków, grzywien, mandatów, długów oraz kosztów sądowych i adwokackich;
- świadczyć usług, które wykonują biura turystyczne, linie lotnicze, banki oraz towarzystwa ubezpieczeniowe;
- załatwiać zakwaterowania lub zgody na pracę.

PODSUMOWANIE

- Gdy podejmujesz pracę za granicą uważaj na nieuczciwe praktyki pośrednika lub pracodawcy. Pamiętaj, że nie musisz godzić się na złe warunki pracy i złe traktowanie. W zależności od problemu, nie wahaj się powiadomić pośrednika, policji lub innej instytucji.
- Przed wyjazdem zgromadź informacje o lokalnie działających organizacjach pomocowych, do których w razie czego możesz zwrócić się o pomoc.
- W wielu sytuacjach może pomóc konsul, pamiętaj jednak, że działa on w ramach lokalnego prawa i nie możesz oczekiwać, że będziesz traktowany inaczej, lepiej, niż obywatele danego kraju.

PRAWDA CZY FAŁSZ

1. Pośrednik ma prawo przetrzymać nasze dokumenty na jakiś czas:

☐ Prawda

☐ Fałsz

2. Pośrednik nie może pobrać od nas opłaty za znalezienie pracy:

☐ Prawda

☐ Fałsz

3. Jeśli pracodawca zabrał mi dokumenty i nie chce ich oddać mogę zawiadomić policję:

☐ Prawda

☐ Fałsz

4. W razie kradzieży pieniędzy mogę zwrócić się do polskiego konsula, który udzieli mi pożyczki do momentu zarobienia przeze mnie pieniędzy lub przestania przez rodzinę:

☐ Prawda

☐ Fałsz

5. Jeśli warunki pracy na miejscu nie zgadzają się z tym, co obiecywał pośrednik, nic już nie mogę zrobić, bo pośrednik nie ma na to wpływu:

☐ Prawda

☐ Fałsz

ROZDZIAŁ 7

JAK WROCIĆ DO KRAJU?

Zdarza się, że wyjazd za granicę przynosi rozczarowanie. Praca okazuje się ciężka, wynagrodzenie niższe, a rozłąka z rodziną trudna. Wtedy warto zastanowić się nad powrotem do kraju.

Z tego rozdziału dowiesz się:

- Jak przygotować się do opuszczenia kraju, w którym pracowałeś;
- Które dokumenty przygotować wracając do Polski;
- O których formalnościach pamiętać po powrocie do kraju rodzinnego;
- Gdzie znaleźć odpowiedzi na nurtujące pytania, pojawiające się przy organizowaniu powrotu do kraju.

FORMALNOŚCI PRZED POWROTEM

Mieszkanie

- Sprawdź w umowie, na podstawie której wynajmowałeś mieszkanie, na jakich warunkach można ją wypowiedzieć.
- Jeżeli właściciel pobrał depozyt, a w czasie korzystania z mieszkania nie nastąpiła poważna awaria, nic nie zostało w nim zniszczone, możesz liczyć na odzyskanie wpłaconych pieniędzy w całości.
- Ureguluj wszystkie rachunki, rozwiąż umowy z firmami dostarczającymi wodę, ogrzewanie, gaz, prąd.
- Możesz umówić się w dniu przeprowadzki z przedstawicielem danej firmy, który spíše stan licznika i prześle rachunek końcowy na podany przez Ciebie adres.

Zakończenie pracy za granicą

- Z odpowiednim wyprzedzeniem wypowiedz umowę o pracę.
- Pracodawca jest zobowiązany wydać odpowiednie dokumenty potwierdzające zatrudnienie. Świadectwo pracy (lub inny dokument) powinno być przekazane od razu po zakończeniu umowy o pracę.
- Poproś o referencje, mogą one pomóc w znalezieniu pracy w Polsce. Pamiętaj, że wystawienie referencji nie jest obowiązkiem pracodawcy, dlatego ważne jest rozstanie się z nim w dobrej atmosferze.
- W trakcie pracy za granicą gromadź też inne dokumenty dotyczące zatrudnienia, np. tzw. paski wynagrodzenia. Mogą one okazać się pomocne przy naliczaniu przyszłej emerytury, renty, okresów składkowych oraz wysokości wynagrodzenia. Dokumenty potwierdzające okresy zatrudnienia będą też potrzebne, aby wykazać uprawnienia do urlopu lub dodatku stażowego.

Dzieci

- Jeśli Twoje dziecko chodziło do szkoły za granicą musisz przed wyjazdem skompletować odpowiednie dokumenty, które potwierdzą jego edukację.

- Dokumenty muszą być przetłumaczone na język polski, jeśli będą w obcym języku dyrektor szkoły może mieć wątpliwości do której klasy przyjąć dziecko.
- Powrót do kraju warto zaplanować na okres wakacyjny, by mieć kilka tygodni na załatwienie niezbędnych formalności i ewentualną nostryfikację dyplomów (czyli uznanie zagranicznych świadectw).
- Można przenieść dziecko do polskiej szkoły w trakcie roku szkolnego, może to jednak wiązać się z koniecznością indywidualnego nadrobienia zaległości i wyrównywania różnic programowych.
- Pamiętaj, że przeniesienie dziecka do innej szkoły wiąże się z dużym stresem. Dlatego warto skorzystać z pomocy szkolnego psychologa lub pedagoga, by pomóc dziecku jak najłatwiej zaadaptować się w nowym otoczeniu.

Zwrot podatku

- Jeśli wyjeżdżasz w trakcie trwania roku podatkowego, przed wyjazdem zapytaj w urzędzie podatkowym o zwrot nadpłaconego podatku. Zwrot podatku może stanowić poważną kwotę, dlatego nie rezygnuj przed wyjazdem z możliwości ubiegania się o niego.
- Zwrot można wystąpić indywidualnie albo za pośrednictwem specjalistycznej firmy. Jeśli będziesz korzystał z pośrednictwa firmy, liczyć się z koniecznością zapłacenia prowizji, naliczanej od wysokości zwróconej przez zagraniczny urząd kwoty.
- Jeśli o zwrot nadpłaconego podatku będziemy występować samodzielnie, warto skorzystać z infolinii podatkowych prowadzonych przez administrację skarbową w danym kraju i dopytać o szczegóły, odpowiednie formularze i terminy składania wniosków o zwrot. Niezbędne informacje i formularze są też często dostępne w Internecie na stronach zagranicznych ministerstw finansów lub portali adresowanych do obywateli.

Finanse

W związku z planowanym powrotem do Polski musimy zdecydować, co zrobić z naszymi oszczędnościami i kontem bankowym lub gotówką.

- Jeśli otworzyłeś za granicą konto bankowe, być może nie będziesz musiał go zamykać. Po powrocie do kraju można bez ograniczeń utrzymywać konta bankowe otwarte w krajach Unii Europejskiej, w państwach należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) lub organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).
- Jeśli masz konto bankowe w kraju poza UE, EOG lub OECD, nie masz prawa zachować go dłużej niż dwa miesiące od daty zakończenia pobytu za granicą, chyba że uzyskasz od prezesa NBP indywidualne zezwolenie dewizowe na dalsze jego utrzymanie.
- Zatrzymując po powrocie do Polski zagraniczne konto bankowe, możesz wypłacać z niego środki za pomocą kart bankomatowych i kredytowych (płatniczych). Pamiętaj jednak, że banki zagraniczne mogą pobierać prowizję za wypłatę z ich kont w Polsce, dlatego przed wyjazdem najlepiej dowiedz się bezpośrednio, jaka jest tabela opłat i prowizji.

- Jeśli chcesz przewieźć do Polski oszczędności w gotówce, pamiętaj o obowiązku zgłoszenia na granicy środków płatniczych w kwocie równej lub wyższej niż 100 000 euro.

PO POWROCIE

Dowód osobisty

- W Polsce obowiązują obecnie wyłącznie plastikowe dowody osobiste. Jeżeli mamy książeczkowy dowód osobisty, po powrocie do Polski powinniśmy jak najszybciej wymienić go na dowód plastikowy.
- Osoba, która ukończyła 18. rok życia i stale mieszka w Polsce, ma obowiązek mieć dowód osobisty.
- Dowód osobisty wydaje wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zameldowania wnioskodawcy na pobyt stały.
- Okazanie do kontroli granicznej przy wjeździe do Polski książeczkowego dowodu osobistego nie powoduje utraty prawa do wjazdu, gdyż zgodnie z Konstytucją RP obywatelowi polskiemu nie można zakazać powrotu do kraju.

Paszport

- Utrata ważności paszportu podczas pobytu za granicą nie pozbawia jego posiadacza prawa wjazdu na podstawie tego dokumentu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- Nowy paszport można wyrobić w Urzędzie Wojewódzkim właściwym dla Twojego miejsca zameldowania.

Prawo jazdy

- Gdy wracasz do Polski po długim pobycie za granicą, sprawdź ważność Twojego dokumentu prawo jazdy. Posługiwanie się dokumentem wydanym przed 1 lipca 1999 r. traktowane jest jak jazda bez ważnego dokumentu.
- To, czy zagraniczne prawo jazdy jest ważne w Polsce i przez jaki okres, zależy od tego, w którym kraju zostało ono wydane.
- Prawo jazdy wydane przez państwo członkowskie Unii Europejskiej, państwo członkowskie EFTA lub Szwajcarię uprawnia do kierowania pojazdami na terytorium Polski przez cały okres jego ważności.
- Jeżeli zagraniczne prawo jazdy nie jest zgodne ze wzorem określonym w Konwencji lub nie zostało wydane przez kraj należący do UE, EFTA lub Szwajcarię, dodatkowym warunkiem otrzymania polskiego prawa jazdy jest zdanie części teoretycznej egzaminu państwowego.

Samochód

- Jeżeli wracając do Polski, zabraliśmy ze sobą samochód zakupiony za granicą, musimy dopełnić kilku formalności, aby poruszanie się posiadany przez nas pojazdem było legalne.
- W Polsce można jeździć samochodem z zagranicznymi numerami rejestracyjnymi pod warunkiem spełnienia wymogów określonych w przepisach celnych, podatkowych oraz w prawie o ruchu drogowym.

- Według obowiązujących przepisów pojazd, w którym kierownica znajduje się po prawej stronie, nie może zostać w Polsce zarejestrowany, gdyż nie spełnia warunków technicznych.

Zameldowanie

- Jeżeli po powrocie do Polski przebywamy pod danym adresem dłużej niż trzy doby, jesteśmy zobowiązani zameldować się na pobyt stały lub czasowy.
- Formalności związanych z meldunkiem należy dopełnić przed upływem czwartej doby, licząc od dnia przybycia. Załatwia się je w urzędzie gminy właściwym ze względu na miejsce pobytu.

PESEL

Numer PESEL to 11-cyfrowy, stały symbol numeryczny, który jednoznacznie identyfikuje osobę fizyczną.

PESEL powinny posiadać:

- osoby zameldowane w Polsce na pobyt stały lub czasowy trwający ponad trzy miesiące,
- osoby ubiegające się o wydanie dowodu osobistego,
- osoby przebywające za granicą ubiegające się o wydanie paszportu oraz
- osoby podlegające na terytorium RP ubezpieczeniom społecznym lub ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Wniosek o nadanie numeru PESEL składa się w Departamencie Ewidencji Państwowych i Teleinformatyki MSWiA – bezpośrednio lub drogą korespondencyjną.

NIP

Od 1 stycznia 2012 r. dla osób fizycznych, które nie prowadzą działalności gospodarczej lub nie są zarejestrowanymi podatnikami VAT, jedynym identyfikatorem podatkowym jest numer PESEL.

Oznacza to, że ci podatnicy nie mają obowiązku składać zgłoszeń identyfikacyjnych, a w kontaktach z urzędem skarbowym będą się posługiwali jedynie numerem PESEL. Jednocześnie NIP pozostaje identyfikatorem podatkowym dla osób fizycznych, które nie są objęte rejestrem PESEL, bez względu na to, czy prowadzą działalność gospodarczą, czy nie.

Zdrowie

- Gdy wracasz do Polski po dłuższym pobycie za granicą upewnij się czy przysługuje Ci prawo do opieki zdrowotnej na terenie Polski.
- Zadbaj o ubezpieczenie członków rodziny, którzy razem z Tobą wracają do kraju.
- Warunkiem koniecznym dostępu do publicznej (czyli darmowej) służby zdrowia jest posiadanie ważnego ubezpieczenia zdrowotnego w Polsce lub w innym kraju UE/EFTA.
- Zadbaj o to, aby przez pierwszy okres po powrocie mieć prawo do opieki zdrowotnej. Umożliwia to Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ) lub odpowiedni formularz Serii E 100 lub dokument

przenośny S1 zarejestrowany w oddziale wojewódzkim NFZ wydany przez instytucje kraju, z którego wracamy.

- Pamiętaj, że karta EKUZ upoważnia do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej, które są niezbędne z medycznego punktu widzenia podczas tymczasowego pobytu i nie mają charakteru planowanego. Ważność karty określa instytucja wydająca, a w momencie zgłoszenia do polskiego obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego np. z powodu rozpoczęcia pracy, karta przestaje obowiązywać.

Świadczenia społeczne

- Przed wyjazdem z kraju dotychczasowego pobytu musisz uzyskać właściwe dokumenty potwierdzające ubezpieczenie społeczne i prawo do świadczeń społecznych.
- Jeśli pracowałeś w krajach Unii Europejskiej, wyrób formularz E 104, który potwierdzi Twój okres pracy, ubezpieczenia i zamieszkania.
- Uzyskaj także dokument PD U1 (dawny formularz E 301). Dzięki niemu czas, który przepracowałeś za granicą zostanie zaliczony do okresu niezbędnego do przyznania zasiłku dla osób bezrobotnych.
- Jeśli pobierałeś za granicą zasiłek dla bezrobotnych i chcesz go nadal pobierać w Polsce powinieneś postarać się o wydanie dokumentu PD U2 (dawny formularz E 303).
- Jeśli pobierałeś za granicą emeryturę lub rentę i chcesz ją przenieść do Polski powinieneś złożyć wniosek o transfer we właściwej instytucji zagranicznej lub w ZUS.
- W przypadku powrotu z innego kraju niż te należące do UE, sprawdź, czy Polska podpisała z nim umowę o zabezpieczeniu społecznym. Wykaz umów znajdziesz na stronie internetowej ZUS.

PODSUMOWANIE

Decyzja o powrocie do Polski z emigracji zarobkowej może być równie trudna, jak ta o wyjeździe do pracy za granicę. Mimo, że wracamy do swojego rodzinnego kraju, który dobrze znamy, warto szczegółowo zaplanować powrót, by oszczędzić sobie niepotrzebnego stresu po powrocie.

- Sprawdź wszystkie umowy, które zawarłeś za granicą: o pracę, najmu mieszkania, internet, telefon itd. Przestrzegaj wymaganych okresów wypowiedzenia, by uniknąć dodatkowych opłat.
- Zgromadź wszystkie dokumenty, które potwierdzają Twój legalny pobyt i pracę za granicą. Będą one podstawą do naliczania emerytury, zasiłków i innych świadczeń.
- Przemyśl kwestie finansowe, pozamykaj jak najwięcej spraw finansowych, by nie musieć robić dodatkowych opłat jeszcze po powrocie, na odległość.
- Sprawdź ważność swoich polskich dokumentów, m.in. dowodu osobistego i prawa jazdy, sprawdź uznawalność zagranicznych dokumentów w Polsce.
- Zadbaj o dostęp do publicznej opieki medycznej dla siebie i rodziny. Pamiętaj, że EKUZ jest rozwiązaniem tymczasowym.

PRAWDA CZY FAŁSZ

1. Gdy nasz paszport stracił ważność, a jesteśmy za granicą, aby wrócić do Polski, musimy wyrobić nowy paszport w miejscowym konsulacie.

☐ Prawda

☐ Fałsz

2. Jeżeli uzyskałem prawo jazdy za granicą, w kraju należącym do Unii Europejskiej, i wracam do Polski na stałe, muszę zrobić kurs prawa jazdy i przystąpić do egzaminu w Polsce.

☐ Prawda

☐ Fałsz

3. Po powrocie do Polski mogę dowolnie długo korzystać z publicznej opieki zdrowotnej w Polsce na podstawie EKUZ.

☐ Prawda

☐ Fałsz

4. Jeśli pobierałem za granicą zasiłek dla bezrobotnych i chce go przenieść do Polski, mogę to zrobić.

☐ Prawda

☐ Fałsz

5. Jeśli miałem konto bankowe w zagranicznym banku, w kraju należącym do Unii Europejskiej, to po powrocie do Polski nie muszę go zamykać.

☐ Prawda

☐ Fałsz

KLUCZ DO ĆWICZEŃ

ROZDZIAŁ 1

Sprawdź swoją wiedzę

1. Które kraje europejskie nie należą do Unii Europejskiej:

Prawidłowa odpowiedź: a - Norwegia, Lichtenstein, Szwajcaria.

2. Znajomość języka na poziomie A2 to znajomość:

Prawidłowa odpowiedź: a - Początkująca

3. Dla Polaków praca we wszystkich krajach Unii Europejskiej jest:

Prawidłowa odpowiedź: a - Legalna i nie wymaga żadnego pozwolenia.

4. Żeby zamieszkać na stałe w innym kraju Unii Europejskiej:

Prawidłowa odpowiedź: c - Muszę dopełnić określonych formalności, są one różne w zależności od kraju.

5. Aby kierować autem w innym kraju UE:

Prawidłowa odpowiedź: a - Wystarczy, że będę miał ze sobą polskie prawo jazdy.

ROZDZIAŁ 2

Prawda czy fałsz

1. Wyjazd w ciemno to dobry pomysł, jest wiele krajów, w których bez problemu można znaleźć pracę na miejscu.

FAŁSZ - Nawet jeśli w danym kraju stopa bezrobocia jest niska nie oznacza to, że akurat w mieście do którego jedziesz jest zapotrzebowanie na pracowników Twojego fachu. Pamiętaj, że wyjeżdżasz do obcego kraju, w którym mogą obowiązywać inne zwyczaje i kultura.

2. Lepiej podjąć pracę „na czarno”, bo wtedy więcej zarobię.

FAŁSZ - Podejmując nielegalną pracę, nie podpisujesz umowy z pracodawcą, dlatego nie masz żadnej gwarancji wynagrodzenia. Teoretycznie pracodawca może obiecać Ci wysokie wynagrodzenie, ale nie masz pewności, że naprawdę tyle Ci zapłaci. W razie niewywiązywania się przez pracodawcę z ustaleń nie masz żadnych podstaw do dochodzenia swoich praw. Gdy podejmiesz legalną pracę w oparciu o umowę, pracodawca musi wywiązywać się z zapisanych w niej ustaleń, a Ty masz prawo do dodatkowych świadczeń.

3. Przed podjęciem ostatecznej decyzji o emigracji na stałe warto na początek podjąć pracę krótkookresową.

PRAWDA - Jeśli tylko mamy taką możliwość, lepiej wyjechać najpierw na krótki okres, miesiąc – dwa. W tym czasie przekonamy się, jak radzimy sobie w obcym kraju, jak znosimy rozłąkę z rodziną, jakie są koszty utrzymania, czy kultura i styl życia danego kraju odpowiadają nam i czy jesteśmy w stanie zamieszkać tam na stałe.

4. Nawet jeśli wyjeżdżam do kraju Unii Europejskiej i chcę tam wykonywać ten sam zawód co w Polsce, muszę sprawdzić czy nie są wymagane dodatkowe kwalifikacje.

PRAWDA - W UE nie ma automatycznego uznawania dyplomów akademickich. Dlatego może się okazać konieczne przejście krajowej procedury w celu uznania Twojego stopnia naukowego lub dyplomu akademickiego w innym kraju UE.

5. Jeśli wyjeżdżam do pracy za granicę to mogę liczyć tylko na pracę fizyczną.

FAŁSZ - To, jaką znajdziesz pracę zależy od wielu czynników. Najważniejsze to wykształcenie i dotychczasowe doświadczenie, a także znajomość języka danego kraju i sytuacja na rynku pracy. Jeśli spełnisz wymagania stawiane przez pracodawcę i dopełnisz formalności obowiązujących w danym kraju, możesz podjąć pracę umysłową, bez względu, jaki jest Twój kraj pochodzenia. Trzeba jednak pamiętać o dużej konkurencji.

Sprawdź swoją wiedzę

1. Aby znaleźć pracę za granicą najbezpieczniej:

Prawidłowa odpowiedź: b - Szukać pracy będąc w Polsce, przez agencje pośrednictwa pracy.

2. Gdy szukam pracy za granicą:

Prawidłowa odpowiedź: c - Powinienem dostarczyć dokumenty w język kraju, do którego aplikuję.

3. Praca sezonowa to:

Prawidłowa odpowiedź: a - Praca w dowolnym zawodzie, może być zarówno fizyczna, jak i umysłowa, wykonywana w określonym przedziale czasu, związana ze zwiększonym zapotrzebowaniem na pracowników w danym okresie.

4. Praca umysłowa to:

Prawidłowa odpowiedź: b - Dowolna praca będąca przeciwieństwem pracy fizycznej.

5. Znajomość języka danego kraju jest niezbędna do:

Prawidłowa odpowiedź: b - Do znalezienia pracy w specjalistycznych zawodach, jak lekarz czy prawnik.

ROZDZIAŁ 3

Wybierz zdania, które są prawdziwe

Prawidłowe zdania numer: 2, 4, 6,

2. W umowie z pośrednikiem musi być nazwa pracodawcy oraz szczegółowe warunki i czas zatrudnienia.

4. Jeśli płacę pośrednikowi za mieszkanie, w którym będę mieszkał za granicą, odpowiedni zapis musi znaleźć się w umowie.

6. Mogę zabrać umowę do domu, by ją przeczytać spokojnie i pokazać osobom, które mi doradzą.

Sprawdź swoją wiedzę

1. KRAZ to:

Prawidłowa odpowiedź: b - Sieć zagranicznych agencji pracy, w których można szukać ofert pracy na miejscu.

2. Agencja pośrednictwa pracy ma prawo pobrać opłatę za:

Prawidłowa odpowiedź: b - Koszty związane z zakupem biletu na transport, tłumaczenie dokumentów, badania lekarskie.

3. Umowa, którą daje nam do podpisania agencja pośrednictwa pracy musi być sporządzona:

Prawidłowa odpowiedź: a - W języku, który pracownik zna i rozumie, najlepiej po polsku.

4. Gdy na miejscu okazuje się, że warunki pracy są inne, niż te zapisane w umowie:

Prawidłowa odpowiedź: a - Mamy prawo natychmiast zerwać umowę i domagać się od pośrednika zapewnienia innej pracy.

5. Pośrednik miał załatwić mieszkanie, ale na miejscu okazuje się, że warunki są tragiczne, a my już zapłaciliśmy pośrednikowi za cały miesiąc z góry:

Prawidłowa odpowiedź: a - Możemy żądać od pośrednika zwrotu pieniędzy, ale tylko wtedy gdy zapis o określonych warunkach mieszkaniowych i pobranej opłacie znajduje się w naszej umowie.

ROZDZIAŁ 4

Prawda czy fałsz

1. Jeżeli kraj, do którego chcę wyjechać nie należy do Unii Europejskiej, to oznacza, że wymagane jest tam pozwolenie o pracę i pobyt.

FAŁSZ - Niektóre kraje, które nie są członkami UE, są w EOG i dla Polaków nie jest tam wymagane pozwolenie o pracę lub/i pobyt. Do takich krajów należą Norwegia, Liechtenstein czy Islandia. Również w Szwajcarii, nie należącej do UE lub EOG, nie jest wymagana pozwolenie na pracę i pobyt.

2. Pracodawca zapewnia ubezpieczenie pracownika w miejscu pracy. Ubezpieczenie na czas podróży i poza miejscem pracy pracownik wykupuje na własną rękę.

PRAWDA - Zgodnie z prawem, pracodawca odpowiada za pracownika tylko w czasie i miejscu wykonywania przez niego obowiązków służbowych. Pracodawca nie ma obowiązku rozszerzać ubezpieczenia.

3. Jeżeli kraj należy do Unii Europejskiej to znaczy, że nie potrzebuję pozwolenia o pracę i mogę po prostu podjąć pracę „z dnia na dzień”.

FAŁSZ - To, że kraj należy do UE oznacza, że nie potrzebujesz pozwolenia, natomiast nie zwalnia to z obowiązku dopełnienia formalności wymaganych od wszystkich pracowników w danym kraju, czyli np. rejestracji w odpowiednim urzędzie lub uzyskania numeru do rozliczenia podatkowego.

4. Jeśli zapisane w umowie wynagrodzenie jest niższe niż płaca minimalna w danym kraju, to taka umowa jest nieważna.

FAŁSZ - Podejmując legalną pracę na cały etat obowiązują nas oficjalne stawki wynagrodzeń lub/oraz stawki płacy minimalnej przyjęte w danym kraju.

5. Na czas obowiązywania umowy o pracę muszę zostawić pracodawcy oryginały dokumentów: dowód osobisty lub paszport, dyplomy potwierdzające wykształcenie i świadectwa z poprzedniej pracy.

FAŁSZ - Jedynie w momencie podpisywania umowy o pracę pracodawca może poprosić o przekazanie dokumentów w celu zrobienia kopii. Możemy w ogóle nie pokazywać dokumentów pracodawcy, jeżeli wcześniej sami zrobimy kserokopie oryginałów i prześlemy je pracodawcy.

Sprawdź swoją wiedzę

1. Praca w krajach należących do Unii Europejskiej dla Polaków:

Prawidłowa odpowiedź: a - Nie wymaga pozwolenia o pracę, ale może być konieczna rejestracja w odpowiednim urzędzie.

2. Każdy pracownik musi być ubezpieczony od następstw nieszczęśliwych wypadków w miejscu pracy:

Prawidłowa odpowiedź: c - Ubezpieczenie opłaca pracodawca.

3. Podpisałeś umowę z pracodawcą, ale ktoś podpowiedział Ci, że brakuje w niej zapisów o godzinach i miejscu wykonywania pracy, a jest jedynie zapis o wynagrodzeniu:

Prawidłowa odpowiedź: a - Oznacza to, że umowa jest nieważna i pracodawca ma obowiązek podpisać z Tobą drugą umowę, w której będą zwarte brakujące elementy.

4. Wysokość wynagrodzenia za wykonywana przeze mnie pracę:

Prawidłowa odpowiedź: a - Ustalam z pracodawcą, jego wysokość musi być określona w umowie i nie może być niższe niż płaca minimalna w danym kraju.

5. Przy podpisywaniu umowy pracodawca poprosił o mój dowód osobisty i powiedział, że musi go zatrzymać na kilka dni:

Prawidłowa odpowiedź: b - To działanie bezprawne, pracodawca nie potrzebuje naszego dowodu osobistego ani oryginał żadnego innego dokumentu, wystarczy mu kserokopia. Powinien natychmiast oddać nam dowód.

ROZDZIAŁ 5

Prawda czy fałsz

1. Jeśli pośrednik lub pracodawca oferuje nam zakwaterowanie na miejscu, oznacza to, że miejsca te będą w pełni wyposażone i nie musimy ze sobą nic zabierać.

FAŁSZ - Warunki, które są zapewnione ustnie lub nawet w umowie nie zawsze mają potwierdzenie w rzeczywistości. Poza tym określenie „podstawowe wyposażenie” może co innego oznaczać dla Ciebie, a co innego dla pracodawcy czy pośrednika. Zawsze upewnij się jakie sprzęty zastaniesz na miejscu, by nie być zmuszonym do kupowania drogich urządzeń na miejscu.

2. Warto zabrać ze sobą kilka kopii dowodu osobistego i paszportu, mogą być potrzebne przy podpisywaniu umowy o pracę lub wynajmie mieszkania.

PRAWDA - Przy podpisywaniu umowy o pracę, najmie mieszkania lub innych formalnościach będą potrzebne nasze dokumenty. By nie ryzykować utraty dokumentów warto przygotować sobie kilka kopii paszportu i dowodu osobistego i legitymować się nimi. Pamiętaj, że nikt nie ma prawa przetrzymywać Twoich dokumentów.

3. Na wyjazd wystarczy nam minimalna kwota pieniędzy, wszystkie wydatki na miejscu pokryjemy z pierwszej wypłaty.

FAŁSZ - Zanim dostaniemy pierwszą wypłatę minie co najmniej tydzień lub miesiąc. W tym czasie będziemy musieli kupować choćby produkty żywnościowe czy opłacić załatwienie różnych formalności w urzędzie. Warto mieć zapas pieniędzy na początek, by nie być zmuszonym do zadłużania się u współpracowników czy pracodawcy. Zawsze miej też oddzielne pieniądze, za które w razie problemów kupisz bilet powrotny do Polski.

4. Aby zadzwonić z zagranicy do Polski muszę mieć lokalną kartę SIM, w inny sposób nie zadzwonię do Polski.

FAŁSZ - Aby zadzwonić z zagranicy do Polski mogę skorzystać z telefonu komórkowego, w którym jest włożona lokalna karta SIM. Są jednak inne możliwości, można zadzwonić z telefonu komórkowego w polskiej sieci, który ma uruchomiony roaming. Można też zadzwonić z budki telefonicznej. Aby to zrobić najczęściej trzeba mieć kartę, która kupuje się w kioskach z prasą.

5. Powinno korzystać się wyłącznie z usług sprawdzonych przewoźników. Korzystanie z ofert obcych osób, które przewożą ludzi prywatnymi samochodami jest niebezpieczne.

PRAWDA - W związku z bardzo dużą liczbą Polaków pracujących w Niemczech, Holandii czy Anglii bardzo często można natknąć się na propozycje przewozu osób na trasie do i z Polski przez prywatne osoby, ich prywatnymi samochodami. Nie warto jednak korzystać z tego rodzaju ofert, bo nigdy nie mamy pewności co do uczciwości intencji tych osób. Możemy stać się ofiarą kradzieży, handlu ludźmi lub innego przestępstwa.

Sprawdź swoją wiedzę

1. Podpisaliśmy umowę z pośrednikiem i oferuje on transport za dodatkową opłatą, wyższą niż cena przewoźnika, którego znamy:

Prawidłowa odpowiedź: b - Możemy pojechać do miejsca pracy na własną rękę i nie musimy nic płacić pośrednikowi.

2. Pośrednik/pracodawca oferuje nam zakwaterowanie na miejscu:

Prawidłowa odpowiedź: a - Nie musimy korzystać z tej oferty, możemy poszukać zakwaterowania we własnym zakresie.

3. Aby zadzwonić z zagranicy do Polski z telefonu komórkowego:

Prawidłowa odpowiedź: a - Należy uruchomić usługę roaming lub włożyć lokalną kartę SIM.

4. Wyjeżdżając z Polski do pracy za granicę Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego można wyrobić:

Prawidłowa odpowiedź: a - Tylko w Polsce.

5. Zadzwonić do polski na koszt rozmówcy w ramach tzw. usługi Poland Direct:

Prawidłowa odpowiedź: a - Można tylko z numerów stacjonarnych, czyli np. z budki, na numer stacjonarny w Polsce.

ROZDZIAŁ 6

Sprawdź swoją wiedzę

1. Pośrednik ma prawo przetrzymać nasze dokumenty na jakiś czas:

FAŁSZ - Do podpisania umowy o pracę lub załatwienia innych formalności wystarczy kserokopia dowodu tożsamości, nie zaś oryginał. Pracodawca czy pośrednik nie ma prawa żądać od nas dokumentu by go zatrzymać na dłużej. W razie przetrzymywania dokumentów możemy zawiadomić policję.

2. Pośrednik nie może pobrać od nas opłaty za znalezienie pracy:

PRAWDA - Pośrednik pracy może pobrać od nas opłatę jedynie z tytułu faktycznie poniesionych kosztów związanych ze skierowaniem do pracy za granicę np. dojazd i powrót osoby skierowanej, wydawanie wizy, badanie lekarskie i tłumaczenie dokumentów. Zapis o pobranych opłatach i ich wysokości musi znaleźć się w umowie.

3. Jeśli pracodawca zabrał mi dokumenty i nie chce ich oddać mogę zawiadomić policję:

PRAWDA - Do podpisania umowy o pracę lub załatwienia innych formalności wystarczy kserokopia dowodu tożsamości, nie zaś oryginał. Pracodawca czy pośrednik nie ma prawa żądać od nas dokumentu by go zatrzymać na dłużej. W razie przetrzymywania dokumentów możemy zawiadomić policję.

4. W razie kradzieży pieniędzy mogę zwrócić się do polskiego konsula, który udzieli mi pożyczki do momentu zarobienia przeze mnie pieniędzy lub przestania przez rodzinę:

FAŁSZ - Konsul polski może pomóc w wielu sytuacjach, także w przypadku kradzieży pieniędzy. Nie może jednak pożyczyć nam pieniędzy, a jedynie pośredniczyć w transferze pieniędzy z Polski.

5. Jeśli warunki pracy na miejscu nie zgadzają się z tym, co obiecywał pośrednik, nic już nie mogę zrobić, bo pośrednik nie ma na to wpływu:

FAŁSZ – Masz prawo do wystąpienia z roszczeniami do agencji zatrudnienia, możesz też zwrócić się do właściwego urzędu pracy lub związku branżowego, po powrocie do kraju zaś możesz dochodzić swych roszczeń przed sądem powszechnym występując z powództwa cywilnego.

ROZDZIAŁ 7

Prawda czy fałsz

1. Gdy nasz paszport stracił ważność, a jesteśmy za granicą, aby wrócić do Polski, musimy wyrobić nowy paszport w miejscowym konsulacie.

FAŁSZ - Utrata ważności paszportu podczas pobytu za granicą nie pozbawia jego posiadacza prawa wjazdu na podstawie tego dokumentu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nowy paszport można wyrobić w Urzędzie Wojewódzkim właściwym dla Twojego miejsca zameldowania.

2. Jeżeli uzyskałem prawo jazdy za granicą, w kraju należącym do Unii Europejskiej, i wracam do Polski na stałe, muszę zrobić kurs prawa jazdy i przystąpić do egzaminu w Polsce.

FAŁSZ - Prawo jazdy wydane przez państwo członkowskie Unii Europejskiej, państwo członkowskie EFTA lub Szwajcarię uprawnia do kierowania pojazdami na terytorium Polski przez cały okres jego ważności.

3. Po powrocie do Polski mogę dowolnie długo korzystać z publicznej opieki zdrowotnej w Polsce na podstawie EKUZ.

FAŁSZ - Karta EKUZ upoważnia do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej, które są niezbędne z medycznego punktu widzenia podczas tymczasowego pobytu i nie mają charakteru planowanego. Ważność karty określa instytucja wydająca, a w momencie zgłoszenia do polskiego obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego np. z powodu rozpoczęcia pracy, karta przestaje obowiązywać.

4. Jeśli pobierałem za granicą zasiłek dla bezrobotnych i chce go przenieść do Polski, mogę to zrobić.

PRAWDA - Jeśli pracowałeś za granicą legalnie, masz prawo przenieść zasiłek pobierany z za granicą, musisz tylko postarać się o wydanie dokumentu PD U2 (dawny formularz E 303).

5. Jeśli miałem konto bankowe w zagranicznym banku, w kraju należącym do Unii Europejskiej, to po powrocie do Polski nie muszę go zamykać.

PRAWDA - Po powrocie do kraju można bez ograniczeń utrzymywać konta bankowe otwarte w krajach Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) lub organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Konta otwarte w krajach UE, EOG lub OECD, można zachować nie dłużej niż dwa miesiące od daty zakończenia pobytu za granicą.